

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN DÖVLƏT İQTİSAD UNİVERSİTETİ
MAGİSTRATURA MƏRKƏZİ

Əlyazması hüququnda

Abdullayeva Nərgiz İlqar qızının

“Qərbi Avropa və Şərqi ölkələrinin geyim sferalarının qarşılıqlı təsirinin analizi” mövzusunda

MAGİSTR DİSSERTASIYASI

İxtisasın şifri və adı:

060321 - “Dizayn”

İxtisaslaşma:

“Dizayn və texniki estetikə”

Elmi rəhbər:

dos.Y.Ç.Ağamalıyeva

Magistr proqramının rəhbəri:

dos.Y.Ç.Ağamalıyeva

Kafedra müdiri: dos.L.H.Məmmədova

BAKİ – 2020

M Ü N D Ə R İ C A T

	səh.
GİRİŞ	3
FƏSİL I. DÜNYA MODA SƏNAYESİNİN FORMALAŞMASI VƏ XX ƏSR AVROPA GEYİM ÜSLUBLARI	
1.1. Moda sənaye növü kimi və onun əsas inkişaf mərhələləri.....	6
1.2. Moda sənayesinin funksiyalaşması.....	12
1.3. XX əsr Avropa geyim silütləri.....	14
1.4. XX əsr geyim üslubları.....	24
FƏSİL II. MÜASİR DÖVR ŞƏRQ GEYİM TƏRZLƏRİ	
2.1. Paltarda Şərqi üslubu - zənginlik və lüks.....	33
2.2. Şərqi cazibəsi - Mərakeş və Hindistan geyim tərzləri.....	37
2.3. Sirlili Misir və Bohem tərzli.....	41
FƏSİL III. AVROPA VƏ ŞƏRQ ÜSLUBLU GEYİMLƏRİN QARŞILIQLI ƏLAQƏSİ	
3.1. Qərbi və Şərqi elementlərinin birləşdirildiyi kolleksiyaların yaradılması prinsipləri.....	44
3.2. Məşhur dizaynerlərin kolleksiyalarında Şərqi ruhu.....	47
3.3. Şərqi üslublu müasir geyimlər.....	51
NƏTİCƏ VƏ TƏKLİFLƏR	57
İSTİFADƏ EDİLMİŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI	59
ƏLAVƏLƏR	60
XÜLASƏ	71
PEZIOME	72
SUMMARY	73

GİRİŞ

Moda insanların zövqlərini özündə birləşdirməklə yanaşı cəmiyyətdə baş verən sosial – iqtisadi dəyişiklikləri əks etdirmək qabiliyyətinə malikdir. Daim yenilənən «moda» onu yaradanların dünya görüşü, fantazyaları əsasında formalaşır.

Adətən bir qayda kimi mövsümü moda yeni kolleksiyalarda hər hansı üsluba xas elementlər olmadan, eləcə də etnik tipli kostyumlardan istifadə etmədən tamamlanmır. Şərq fantazyaları müasir modelyer dizaynerlər üçün səxavətli ilham mənbəyidir. Şərq geyimini bu qədər xüsusi edən nədir? Şərq geyim üslubu çox şaxəli və dəbdəbəli parlaq görüntülərlə zəngin, özünəməxsus nişanələrə malikdir.

Orta əsrlərdə Türkiyə Sultanlığının İspaniyani təxminən bir əsrlik zaman ərzində istila etməsi, sonralar Böyük İpək yolunun iki qitəni birləşdirməsi, Aropanın Şərq ölkələrini təsiri altına alması mədəniyyətlərin birləşməsinə səbəb olmuşdur. XX əsrin əvvəllərində Şərq qadın geyimləri ötən əsrin əvvəllərində də dövrünün tanınmış modelyeri Pol Puareni valeh etmiş və Avropa geyimlərinin dəyiməsinə səbəb olmuşdur. Qadın vücudunun cazibədarlığını vurğulayan Şərq geyimləri hər zaman zənginlik və təvazökarlıq nişanələri, aksesuarları ilə daha çox diqqəti cəlb edir.

Mövzunun aktuallığı. Sirlili və dəbdəbəli Şərq üslubunda bir çox müxtəlif dəb meyilləri vardır. Onların hər biri müəyyən bir ölkəyə xas, nadir milli adət-ənənələri ilə səciyyələnir. Xüsusən XX əsrin II yarısından əsrarəngiz Şərq meyillərinin aristokratik Avropaya yaxınlığı moda dünyasında rəngli və ahəngdar cərəyanının meydana çıxmasına səbəb olmuşdur.

Aktuallığı ilə seçilən dissertasiya işində araşdırma mövzusunə çevrilən əsas məsələ, iki müxtəlif geyim tərzinin bir araya gətirilməsi ilə yaradılan Şərq ruhlu avropa geyimlərinin tədqiqinə həsr edilmişdir. Bu qarşılıqlı təsir mədəniyyətlərin birləşməsi, modelyer dizaynerlərin zəngin ilham mənbəyi əldə edərək dünya moda sferasına yeni nəfəs və Şərq dəbdəbəsinə gətirməsi kimi qiymətləndirilə bilər.

Tədqiqatın predmet və obyektı. Elmi tədqiqat işində moda sferası ümumi şəkildə, Avropa geyim tərziləri ilə Şərqi üslubunun birləşdirilməsi isə geniş şəkildə tədqiq edilmişdir.

Tədqiqatın əsas məqsədi və vəzifələri – Moda sənayesinin yüksək tempdə inkişaf etdiyi bir vaxtda müasir Avropa geyimləri ilə Şərqi üslubunun qarşılıqlı təsir diapazonunu təhlili etməkdən ibarətdir.

Dissertasiyada bu məqsədlə aşağıdakı əsas məsələlər araşdırılmışdır:

1. Modanın sənayesi və funksiyalaşması;
2. Geyimlərin siniflər üzrə klassifikasiyasının təhlili;
3. XX əsr Avropa geyim silüetləri və üslublarının analizi;
4. Qərbi və Şərqi geyim formalarının birgə istifadə prinsiplərinin müəyyənləşdirilməsi;

Tədqiqatın informasiya bazası və işlənməsi metodları moda sənayesini sistemli şəkildə analiz etməklə, Qərbi və Şərqi üslublu geyimlərin səmərəli şəkildə tədqiqatı üsullarına əsaslanır. Tədqiqat elmi mənbələrə və internet resurslarına əsasən həyata keçirilir.

Tədqiqatın elmi yeniliyi. Müasir dövrdə moda insanları nə qədər dəyişsə də, onları vaxtaşırı tarixi köklərinə, aid olduğu ölkəsinin əsrlərboyu formalaşmış bədii dəyərlərinə, eləcə də tarixi atributlarına qaytarır. Moda daim hərəkətdə olsa da geyim üzərində olan ornamental kompozisiya quruluşu insanı etnik üslubu sevməyə, xalq mədəniyyətinin bir parçası olmağa “vadar” edir.

Şərqi nə qədər də milli ruhlu geyim növlərini saxlanılsa belə, Qərbi və dünya moda sferasındakı dəyişikliklər cəmiyyətdən qəbul edilir. Qərbdə yanan (sport, klassik, romantik və s.) üslublar, moda sahəsində baş verən yeniliklər Şərqi böyük məmnuniyyətlə qəbul edilirsə, qərbi modelyer dizaynerləri valehedici şərqi geyimlərinə heyranlıqla maraq göstərirlər və öz yaradıcılıqlarında etnik üsluba xüsusi yer verirlər. Bu isə iki böyük mədəniyyətin qarşılıqlı təsirinə səbəb olur. Qeyd olunan məsələnin tədqiqi dissertasiyanın elmi yeniliyini təşkil edir.

Tədqiqatın təcrübi əhəmiyyəti. Dissertasiyada Qərbi Avropa və Şərqi ölkələrinin geyim üslublarının bir arada birləşməsinə dair faktorlar moda sferasına tətbiq oluna bilər.

Dissertasiyanın müddəaları və əldə olunan nəticələri həmçinin Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC) “Texnologiya və Dizayn” fakültəsi, Dizayn ixtisasının diplom, eləcə də mühazirə kurslarında istifadə edilə bilər.

Dissertasiya işin strukturu və həcmi. Dissertasiya işi giriş, 3 fəsil, nəticə və təkliflər, habelə dissertasiya işinə edilmiş əlavə və istifadə edilən ədəbiyyat siyahısından ibarətdir. Dissertasiya işinin ümumi həcmi 76 səh, 10 şəkildən ibarətdir.

“Dünya moda sənayesinin formalaşması və XX əsr Avropa geyim üslubları” adlı **I Fəsil**də moda sənaye və onun əsas inkişaf mərhələləri, moda sənayesinin funksiyalaşması təhlil olunur, XX əsr Avropa geyim silütləri və XX əsr geyim üslubları açıqlanır.

“Müasir dövr Şərqi geyim tərzləri” adlı **II Fəsil**də paltarda zənginlik və lüks göstəricisi Şərqi üslubu, Şərqi cazibəsi - Mərakeş və Hindistan geyim tərzləri və sirlili Misir və Bohem tərzli təhlil edilir.

“Avropa və Şərqi üslublu geyimlərin qarşılıqlı əlaqəsi” adlı **III Fəsil**də Qərbi və Şərqi elementlərinin birləşdirildiyi kolleksiyaların yaradılması prinsipləri şərh edilir, məşhur dizaynerlərin kolleksiyalarında Şərqi ruhu və Şərqi üslublu müasir geyimlər təhlil olunur.

Dissertasiya işinin **“Nəticə və təkliflər”** bölməsində, XX əsrdə dizaynerlərin ilham mənbəsinə çevrilən Şərqi geyim üslublarının Qərbin müasir ənənələri ilə birləşməsi, müxtəlif zövqlərin bir araya gətirilməsi və qarşılıqlı təsirin gücləndirilməsi vurğulanır.

FƏSİL I. DÜNYA MODA SƏNAYESİNİN FORMALAŞMASI VƏ XX ƏSR AVROPA GEYİM ÜSLUBLARI

1.1. Moda sənaye növü kimi və onun əsas inkişaf mərhələləri

Zat-Aliləri dəb!! İnsanların bir qismi ona lağ, digər bir qismi isə - səcdə edir. Belə insanlar da var ki, dəbdən özlərini asılı olmayan, tamamilə müstəqil adamlar hesab edirlər. Belələri də var ki, dəb onlar üçün həyatlarının mənası anlamına gəlir. Beləliklə, bəşəriyyət tarixin gedişatına qarşı hərəkətlənməyə cəhd edərsə, bir tərəfdən, dəbi qəbul edənlərə, digər tərəfdən isə, onu inkar edənlərə ayrılır.

Yaraşığı geyinmək arzusu həmişə öz aktuallığı ilə seçilən məsələlər sırasında yer alırdı, lakin bir peşə və industriya sferası olmaqla dəb bir neçə yüzilliyin inkarolunmaz fenomeni kimi dəyərləndirilməlidir. Qeyd etmək lazımdır ki, ilk öncə məxsus ölkəyə, sosial duruma və dinə görə fərqli-fərqli geyim üslubları mövcud olmuşdur.

Dəb dizayneri, Yüksək dəbin yaradıcısı və ilk nümayəndələrindən biri Ç.FrederikVort zat-aliləri imperatrica Yevgeniya xanımın modelyeri və geyim yaradıcısı olmaqdan imtina etmişdi.

Məhz bu səbəbə görə, eləcə də sözün əsl mənasında bir sənətkarlıq örnəyi nümayiş etdirərək yaradıcılığını öz adı ilə çağırılmağa başladığı zaman hər şey kəskin sürətdə dəyişikliyə uğradı. Sözügedən həmin hadisə “marka” kimi mühüç bir anlayışın meydana gəlməsi idi. Həmin andan başlayaraq o, tədarükçü kutyure kimi tanınır və onun tərəfindən ərsəyə gətirildiyi fenomen isə “dəb” adlanır.

Sırr deyil ki, dəbin vətəni Paris hesab olunur. Onu fərqləndirən və yerini müstəsna edən özəlliklərdən biri dəbin dəyişkənliyə məruz qalmasıdır. Bir şey “dəb standartları”na uyğunlaşmağı kimi mühüm məsələnin öhdəsindən gələ bilməzsə, ötəri səviyyəvi olması aydın olur və kənarda gözləmək məcburiyyətində qalır.

Bu müvafiqsizliyin ilk öncə kutüryələrin arzularından və əhval-ruhiyyələrindən asılı olması qənaətinə gəlmək mümkündür, gerçəkdə isə onların yaradıcılığı ancaq və ancaq dövrün ruhunu tam dəqiqlə qiymətləndirməsi

təqdirində uğur qazanmaları mümkündür. Kutüryelərin ərsəyə gətirdikləri incilər də bənzərsiz, heyrətamiz əl işləri olduğundan, onlar özlərini doğru olaraq rəssamlarla, heykəltaraşlarla və incəsənət aləminin digər yaradıcı nümayəndələri ilə müqayisə edirlər və bunda, əlbəttə ki, haqlıdırlar.

Geyim aləmində həqiqi dəb ötən əsrin 60-cı illərində həlledici diktator qismində çıxış etməyə başladı. Dəb dizaynerləri, elmi-texniki tərəqqi və kütləvi istehsal dönməsində geyim nümunələrinin bir yaradıcılıq elementi kimi qəbul edilməsi məqsədilə tək-tük sayda olmasının zəruri olmadığı qənaətinə gəldilər. Bu isə o deməkdir ki, brend çoxdandı arzuladığı müstəqilliyə qovuşmaq şansını əldə etdi.

İyirminci yüzillikdə brend tək-cə geyim əşyaları deyil, həmçinin günəş eynəkləri, alt paltar dəstləri, külqabı yaxud vazaları bəzəyir. Modelyer tək-cə model ərsəyə gətirməklə şəxsən iştirak etmir. Məsələ burasındadır ki, sadəcə modelyeri bütün Yer kürəsində tanınan imzası yaxud markası artıq kifayət etmiş kimi sayılır. Çağdaş zəmanəmizdə böyük və zəngin təcrübəyə malik marketinq şöbəsi, hər hansı bir adı elə reklam edə bilər və kifayət qədər qısa müddət ərzində olduqca məşhur və tanınmış olar.

Dəb industriyası – dəbli hesab edə biləcəyimiz məhsulların nüfuzu və imicinin yaradılması, istehsa edilməsi və satışı ilə məşğul olan bir xidmət sferasıdır.

Dəb industriyası obyektləri. Yaşı məlumdur ki, dəb ictimai bir hadisə qismində çıxış edir. Dəbdə olan əşyaların başlıca hədəfi estetik tələbatları qarşılamaqdan, habelə onun sahibinin sosial vəziyyətini nümayiş etdirmək və büruzə verməkdən ibarətdir.

Dəbin ictimai bir hadisə kimi elmi izahı birinci dəfə XIX yüzilliyin sonu - XX əsrin ilk çağlarında amerikan iqtisadçı Torstein Veblen, eləcə də almaniyalı sosioloq Georg Zimmel tərəfindən ifadə edilmişdir. Onların qənaətinə görə, dəb elitar sosial qruplarda, özünün sadə adamlardan fərqliliyini nəzərə çarpdırmaq məqsədilə formalaşdırılır. Elitar cəməni təqlid etmək üçün cəmiyyətin orta və alt təbəqələri tədricən dəbli hesab edilə biləcək “yeni məmulatlar” qəbul etməyə

başlayır. Bir dəb dalğası gündəmdən düşəndə, ilkin dövrdə malik olduğu yeniliyini itirmiş olur, kütləvi, hətta vulqar da olmağa başlayır.

Qüvvədə olan sosial məsafəni qoruyub saxlamaq məqsədilə elitar cəmə bir daha yeni və orijinal bir şey icad etməyə başlayır. Həmin mühüm istehlak tsikli dönə-dönə təkrarlanmaqda davam edir.

İyirminci yüzillikdə, sinif təbəqələşməsi aradan qalxan kimi, dəb bir daha fərqli sosial laylar kimi o dərəcədə də yüksək yaxud aşağı deyil. O, sosial zidiyyətləri və fərqləri nəzərə çarpdırmaq istiqamətində xidmət göstərir.

Misal üçün, gənclik modası, müxtəlif yaş kateqoriyasına malik insanlar arasında mövcud olan fərqləri nəzərə çarpdırır. Bununla yanaşı, dəbin zirvəsində olan məhsulların individual şəkildə seçimi özünün malik olduğu özəlliklərini vurğulayan özünü ifadə etmə vasitəsi qismində çıxış edir.

Hərfi mənada, bəzi istehlak məhsullarının qrupları insanların şəxsi tələbatlarına cəvə verən moda məmulatları hesab edilir ki, onların sırasında aşağıdakıları qeyd etməliyik:

- Paltar və bütün geyim əşyaları;
- Fərdi istifadə üçün nəzərdə tutulan əşyalar və aksesuarlar (corab, əlcək, çanta, qayıq, şlyapa, eşarp, saat kimi məmulatlar, eləcə də zərgərlik məmulatları və bu kimi digər məhsullar);
- Ətriyyat və kosmetika (ətirlər, dodaq boyaları, saç spreyləri və bu kimi digər məmulatlar);
- ev-məişət predmetləri (yataq dəsti, qab-qacaq, müxtəlif xalça məmulatları və bu kimi digər məhsullar).

Dəb industriyası aləminə və ümumilikdə bu prosesə hərfi mənada nüfuz edən başlıca sferalar sırasında toxuculuq, parfüm və aksesuar istehsalı sferası və model biznesi qeyd edilməlidir.

Dəbli məhsulların assortimenti davamlı surətdə genişlənməyə meyli olması ilə fərqlənir.

İlk öncə qadınlar üçün nəzərdə tutulan məhsullar, demək olar ki, ancaq dəbdəbəli məmulatlar arasında yer alırdı: bir aksiom kimi qəbul olunurdu ki, yalnız

“bəşəriyyətin gözəl, zərif və incə yarısı” layiq olduğu zahiri cəlbediciliyinə hər zaman qayğı göstərməlidir. Lakin artı iyirminci yüzillikdə bu ilk baxışdar inkaredilməsi kimi görünən stereotiplə artıq əvvəlki kimi hesablaşmırdılar. Məsəl burasındadır ki, məhz iyirminci əsrdə kişilərin xidmətində olan bir dəb aləmi meydana çıxmış oldu.

Bununla paralel olaraq, həyat üslubunun populyarlığının genişlənməsi ilə bağlı dəbdə olan məhsullar çevrəsinin böyüməsi müşahidə olunurdu. Çağdaş cəmiyyətdə, sözün geniş mənasında, praktiki olaraq, bütün individual istifadə üçün nəzərdə tutulan məhsullar mallar, məsələn avtomobillər, mebel dəstləri, fəvvarələr qələmləri, sərinləşdirici içkilər və bu kimi digər məhsullar) dəbli məhsullar qismində təsnifləşdirilə bilər.

Dəb industriyasının tərəqqisinin başlıca mərhələləri. Dəb industriyasının yaranması mötəbər istehlakın və “istehlakçı cəmiyyətin” yanaşı tərəqqi etmələri ilə əlaqələndirilir.

On doqquzuncu yüzilliyin sonların qədər dəb bir ictimai fenomen olaraq qədim dövrlərdə bugünüməzə məlum olsa da, dən industriyası mövcud deyildi. Fəqət, əhalinin kifayət qədər üstünlük təşkil edən bir hissəsinin həyat səviyyəsi qəbul edilmiş standartlardan aşağı olsa da, onun istehlakı sırf funksional xassələrə və özəlliklərə malik olan başlıca ehtiyaclarla məhdudlaşmış oldu.

Zərgərlik məmulatları, incə zərif geyimlər və bu kimi digər dəb əşyaları adəti üzrə sayca bir o qədər də böyük olmayan zadəgan və varlı insanlar tərəfindən əldə olunurdu. Moda zirvəsində olan geyim nümunələrinin kütləvi istehsalı, cəmiyyətlərdə orta təbəqə formalaşmış qurtardıqdan öncə meydana gəlməsi qeyri-mümkün idi.

Dəb industriyasının inkişaf və tərəqqi etapları geyim buraxılışının nümunəsində daha dəqiq və aydın şəkildə müşahidə olunur.

XIX əsrin 90-cı illərdən başlayaraq XX əsrin 60-cı illərə qədər dəbli geyim və aksesuarların buraxılışı tədricən kiçik biznes subyektlərindən iri biznesə doğru hərəkət etməklə kütləvi istehsala çevrildi. Beləliklə, dəbli əşyaların və məhsulların sənaye istehsalına start verildi. Geri iyirminci yüzilliyin ortasında cari mövsümün

meyllərini və dəbli mağazaların zəngin çeşidlərindən bəhs edən xüsusidəbli jurnallar çap olunmağa başladı.

XX əsrin 50-60-cı illərində iqtisadi və sənaye cəhətdən inkişaf etmiş dövlətlərdə istehlakçı cəmiyyətinin formalaşması zamanı dəb proqnozlaşdırma sistemi tərəqqi etməyə başladı. Dəbin tərəqqi tendensiyalarının analizi istiqaməti üzrə ixtisaslaşmış şirkətlərin yaranması, hazır geyimlərin kütləvi istehsalının geniş miqyaslı və istehsal və satılma ilə əlaqəli uzunmüddətli qərarların qəbul olunmasının tələb etməsi ilə bağlılığı şübhəsizdir.

Məhz bu səbəbdən də kütləvi hazır geyim istehsalçısı ancaq “dizaynerin sualları”ndan deyil, həmçinin istehsalçıların hansı parçalardan yaxud materiallardan təklif olunduğundan da asılılığı başladı. Bu da, öz növbəsində, təkcə bazarda yer alan xammal və ipləri istehsal etməyə imkan tapanları təklif edə bilər.

Dəbdə olan rəngdə, keyfiyyətli toxumada və orijinal tərzdə işlənmiş bir paltarın istehsalat sahəsində görünməsi üçün üç il əvvəl pambıq yetişdirmə prosesində və texnologiyalarında dəyişiklik etmək və, bununla bərabər, gələcək kətan boyalarının hazırlanması üçün bir formul ərsəyə gətirmək lazım idi. Odur ki, dominant adətlərin və ənənələrin əvəzlənəcəyini proqnoz edən bir sistem meydana çıxdı.

Həmin zamanlardan dəb industriyası iki təbəqəyə bölündü - yüksək moda məhsulları, məsələn, elitar cameə üçün fərdi sifarişlər, və hazır, məsələn, orta sinif üçün kütləvi istehsal. XX əsrin 60-80-ci illər dövrü Kristian Dior, Koko Şanel, İv Sen Loran, H.Jivanşi və bu kimi digər məşhur Paris kutüryələrinin zəmanəsi kimi tarixə düşmüşdür.

Ötən əsrin 90-cı illərindən etibarən dəb industriyasında, belə demək mümkündürsə, plüralizm dövrünə qədəm qoyuldu. Həmin illərdə stünlük təşkil edən bu və ya digər üslub barədə mülahizələr irəli sürmək bir o qədər də asan deyil, çünki həmin dövrdə üslublar bir çox trendlərə şaxələnirdi. Bununla yanaşı, yeni meydana gələn üslublar barədə informasiyalar mütərəqqi kommunikasiya vasitələrinin köməyi ilə həmən yayıldığı səbəbindən baş verən dəyişikliklərin sürəti inanılmaz dərəcədə artırdı.

Ötən illərin dəb industriyası cəmiyyətdə yüksək təbəqələrə aid edilən və zəngin müştərilərə istiqamətlənirdisə, yüzilliyin sonunlarına yaxın dəb aləmində əhəmiyyətli dərəcədə, belə demək mümkündürsə, cavanlaşma meyilləri müşahidə olunurdu.

Beləliklə, yüksək peşəkarlığı və istedadları ilə seçilən stilistlərin əhəmiyyəti tədricən azalmaqda idi. Bu da təsadüfi deyildi, çünki artıq dəb aləmi nəinki yüksək ixtisaslı, peşəkar dizaynerlər və dəb paytaxtlar qismində şəxanı Paris, London və Nyu-York kimi şəhərlər tərəfindən deyil, məşhur markaları tanıdan istehsalat firma və şirkətləri tərəfindən qurulurdu.

Bənzər ənənələr – üstünlük təşkil edən standartdan dəb standartlarının çoxluğuna keçidin reallaşdırılması dəb industriyası Qərbi Avropa ölkələri sivilizasiyasının fenomeni qismində formalaşdı. Bunu da qeyd etmək yerinə düşərdi ki, ötən əsrin sonlarına qədər dəb industriyasına xaricdən istiqamətlənən mədəni təsirlər bir o qədər də təsir etmir və toxunmurdu.

XX yüzillikdə qloballaşma prosesləri aktivləşməsi sadəcə olaraq Avropa dəbinin dünyaya yayılmasına və geniş insan kütləri tərəfindən tanınmasına deyil, Şərq dövlətlərinin də bu industriyada təsirlərinin böyüməsinə gətirib çıxartmışdı. Yaponiyada İssey Miyake, Yoşi Yama-moto və bu kimi digər dünyada tanınan və yüksək peşəkarlıq səviyyəsinə malik dəb məhsullarının istehsalçıları meydana çıxdı.

Dəb industriyasının başlıca hədəfi müəyyən bir dəbli məhsulun son istifadəçilərinin istək və tələbatlarını ödəməkdən ibarətdir. Özəlliklə qeyd etmək lazımdır ki, çağdaş dünyamızda dəbli hesab oluna biləcək əşyaların kor-təbii surətdə yaradılması və geniş bir arealda yayılması ideyalarına son qoyulmuş, iqtisadiyyatın mühüm bir sektoruna çevrilmişdir, yəni marketinqin tərkib hissəsi - reklam və piar.

Parisdə fəaliyyət göstərən kuturye yaponiyalı Kenzo Tokada dünya dəb aləmində çox məşhurlaşmışdır. İyirmi birinci yüzillikdə (21əsr) Şərq xalqlarının mədəniyyətinin təsiri genişlənmişdir. Odur ki, dünyanın dəb industriyasında geniş kütlələrdə rəğbət qazanmış şöhrətli meyillərin geniş yayılması gözlənilir.

1.2. Moda sənayesinin funksiyalaşması

Dəbin pik nöqtəsində olan məhsul və məmulatların hazırlanması və kütləvi buraxılışı ilə məşğul olan, satış xidmətini təşkil edən firmalar milyardlarla dollar məbləğində gəlir vəd edən, lakin olduqca böyük kapitalın yatırılmasını labüd edən nəhəng bir sənaye kompleksinin tərkib hissəsidir.

Mütəəssislər tərəfindən aparılmış hesablamalara uyğun olaraq, iyirmi birinci yüzilliyin ilk dövründə dəb industriyası müasir iqtisadi sistemin daha çox sərmayə tələb edən sektorları sırasında beşinci yerdə qərarlaşmışdı.

Çağdaş-zəmanəmizin dəb industriyası onun qarşısında irəli sürülən tələbat, istək və ehtiyaclara, belə demək mümkündürsə, uyğunlaşmağa deyil, bütün bu istəklərin proqnozlaşdırması və planlaşdırılmasına əsaslanır. İnsanların geyim tərzində baş verən və baş verə biləcək dəyişikliklər dəb butikləri mağazalarında təqdim edilməzdən öncə ən azı altı ay əvvəl, yeni geyim nümunələrinin defile adı ilə tanınan nümayişlərinin həyata keçirilməsi nəticəsində analitik jurnalistlər ən son tendensiyalar və növbəti mövsümün başlıca tendensiyaları haqqında verdikləri informasiyalardan agah olur.

Bununla bərabər, şou-romlar adı ilə tanınan nümunəvi geyim əşyalarının kütləvi nümayişləri zamanı, demək olar ki, bütün qabqıl ticarət şirkətlərinin nümayəndələri özlərinin butik və mağazalar şəbəkəsi üçün kolleksiyaları sifariş edirlər. Bütün sifarişlər toplanıldıqdan sonra hazır geyim istehsalçıları yüksək tirajlı kolleksiyalar sənaye üsulla buraxmağa başlayır.

Dəb istehsalçılarını iki əsas qrupa bölə bilərik. Bunlar istehsalçı və podratçılardır.

Birbaşa dəbli geyik məhsullarının istehsalı ilə məşğul olan subyektlər öz markalarını yaradan, modellər, kolleksiyaları işləyib hazırlayan, sonradan isə öz müəssisələrində onların buraxılışını təmin edən firmalardır. Misal üçün, Amerika Birləşmiş Ştatlarında yerləşən Levi Strauss və Co. Bu qəbildən olan nəhəng firma və şirkətlərin sayı olduqca azdır. Əksər hallarda özləri tərəfindən yaradılmış törəmə firmaları bütün kolleksiyaların istehsalını reallaşdırır, həm də bir o qədər

də böyük olmayan miqdarda məhsul və məhdud tirajla kiçik həcmli istehsal sahələrinin işlədilməsini həyata keçirir.

Dəbli geyim əşyalarının və müvafiq aksesuarların böyük istehsalçı firma və şirkətləri lakik olduqları potensial və güclərini ancaq modellərin işlənilib hazırlanmasına yönəldilməsini prioritet hesab edirlər. Hazır məhsulların buraxılışı ilə icraçı müəssisələr, podratçılar məşğul olur.

Müxtəlif geyim nümunələrinin sınaq modellərinin işlənilib hazırlanması daha çox Amerika Birləşmiş Ştatları və Qərbi Avropa mütəxəssisləri tərəfindən həyata keçirilir. Lakin həmin modellərin buraxılışı geniş ucuz işçi qüvvəsi kütlələrinə malik və üçüncü dünya kimi tanınan ölkələrdə reallaşdırılır. Həmçinin qeyd etmək yerinə düşərdi ki, Şərqi Avropa ölkələrinə məxsus bir çox tanınmış geyim markalarının istehsalçılarının böyük əksəriyyəti daxil olan sifarişlərin təqribən 80 faizi qədərini xarici ölkələrdə, əsas etibarilə də Cənub-Şərqi Asiya ölkələrində fəaliyyəti göstərən əcnəbi podratçılara həvalə edirlər.

Yeni modellərin işlənilib hazırlanması, onların buraxılışından daxil olan gəlirlərlə bərabər, lisenziyalarının da satışından mənfəət əldə olunur. Lisenziya – “dəbdə olan” bir firmanın loqosunun digər firmaların istehsal etdiyi, lakin rəqabətsiz məhsullarında istifadə etmək hüququna aid olan bir anlayışdır. Dəb industriyasında lisenziyalaşdırma əsaslarla fəaliyyət göstərən biznes sektorunun ilk yaradıcısı və pioneri Pyer Karden hesab olunur.

Dəb biznesi bu sahədə buraxılan məhsullara təyin edilən qiymətlərin obyektiv istehlak dəyəri səviyyəsindən ən yüksək müstəqilliyi ilə səciyyələnir. Qeyd etmək lazımdır ki, brend dəyəri ancaq istehlakçıların şüurunda yer alır və bir reklam firmasının səlahiyyətli təşəbbüsü ilə adi istehlak xassələri ilə dəbli bir şey edə bilərsiniz. Odur ki, dəbdə olan məhsulların maya dəyərindəki pay keçək istehsal xərclərinə deyil, məhz reklam və piarın (PR-ın) öhdəsinə düşür.

Dəbdə olan məhsulların utilitar funksiyalarının istehlakçılar üçün bir o qədər də böyük əhəmiyyət kəsb etmədiyini demək lazımdır. Məhz bu səbəbə görə reklam firmalarının təşkilində əksər hallarda qeyri-müəyyənliklərdən istifadə edilir. Cins şalvar və cins növlü geyimlərin yaradıcısı kelvin Kləyn “Mən və mənim Kelvinim

arasında heç bir şey yoxdur” lozunqu ilə yeni bir geyim növünün təbliğ edilməsi məqsədilə bir reklamda gənc aktrisa göstərdi. Birləşmiş Ştatlarında “cins inqilabı” həyata keçirilməyə davam edərkən, genişlənən reklam kampaniyası cins məmulatların populyarlığında sözün əsl mənasında partlayışa gətirib çıxarmışdır. Ancaq bununla bərabər, reklamda məhsulların keyfiyyəti barədə heç bir bilgi verilmirdi. Belə bir qaydada “imic formalaşdırmaq” bütün dəbli məhsulların reklam edilməsi üçün səciyyəvi xarakterik daşıyır. Misal qismində, pivənin məşhur markalarının “müstəqillik” və xüsusi həyat üslubunun bir atributu kimi həyata keçirilən reklam etmək cəhdlərini qeyd edə bilərik.

1.3. XX əsr Avropa geyim siluələri

XX yüzilliyin əsas qadın siluələri. Geyim əşyaları insan bədənində necə oturmasından asılı olaraq, siluət xətləri müəyyən edilir. Müasir dəbin heyvətəmiz dünyasında kəskin rəqabət şəraitində fəaliyyət göstərən şirkətlər xeyli zaman və maliyyə resurslarını, eləcə də yaradıcılıq enerjisini sərf edərək orijinallığı ilə diqqət çəkən firma siluətlərinin işlənilib hazırlanmasını reallaşdırır. Bunun sayəsində həmin şirkətlər fəaliyyət göstərdikləri sferada seçilməyə çalışır, həmçinin yaratdıqları və irəli çəkməyə çalışdıqları brendlərə potensial alıcıların diqqətini cəlb etməyə çalışır.

Bir çox hallarda modelyerlər öz işində qadın kostyumunun keçmişinə, tarixinə müraciət edir. Yalnız əvvəlki dövrlər haqqında təsəvvürlərə malik olmaqla yeni bir dəyər yaratmaq mümkündür. Adəti üzrə siluət tədricən onillikdən onilliyə doğru dəyişikliklərə uğrayır, çünki bunun üçün xeyli sayda zahiri amillərin mövcud olması tələb edilir.

Ötən yüzillik boyunca siluət daim yenidən mənalandırılma, yenidən qiymətləndirilmə prosesində yer alırdı. Müxtəlif tarixi amillər onilliklərin hər birində siluət konsepsiyasının dəyişikliklərinə təsir göstərirdi.

Saymon Trevers-Spenser, Zarid Zaman müəllif olduqları “Geyimin forma və üslubları üzrə dizaynerin soraq kitabçası” adlı kitabın materiallarına əsasən.

XX əsrin qadın siluətlərinin icmalı

1900-cü illərin silueti. Viktorian dövrünü, o cümlədən də 1900-1914-cü illər aralığını bolluq əsri adlandırmışlar. Dəb qaydaları kifayət qədər sərt və ciddi, eləcə də qəti surətdə dəyişməz idi: onlara riayət olunmaması cəmiyyətin ali təbəqəsindən kənarlaşdırılmasına gətirib çıxara bilərdi. Eyni zamanda, sözügedən qaydalara siayət edilməsi sosial mövqelərin qorunub saxlanılmasına imkan yaradırdı.

Siluet. Korset vasitəsilə tarıma çəkilmiş qadın fiqurası qum saatının formasını xatırladan S-şəkilli siluətə malik idi: incə bel xətti və sinə arxa nahiyəsinin girdə qabarıqlığı ilə tarazlaşdırılırdı. Əgər arxa şit və lüzumsuz şəkildə nəzərə çarpdırılırdısa, o zaman ətəyin altına kiçik turnyur (enli qadın tumanı) yerləşdirilirdi.

Aksesuarlar. Ayaqların incəliyi və zərifliyi dəbin son və nəfis çağırışı idi, məhz bu səbəbə görə qadınlar bilərəkdən 1-2 ölçü daha kiçik ayaqqabı geyinmək məcburiyyətində idi. Fanatizmin ifrat hallarında ayaqların iri barmaqlarından xırda sümüklər kiçik cərrahi əməliyyat vasitəsilə çıxarılırdı ki, ayaqlar daha zərif görünsün.

1910-cü illərin silueti. 1914-cü ildə Birinci dünya müharibəsi başladı və bu onillik əhəmiyyətli dəyişikliklərin zəmanəsinə çevrildi. Avtomobilin icad edilməsi, fabriklərdə qadın əməyinin yayılması, öz haqlarının müdafiəsi uğrunda qadınların başlatdığı hərəkətlər onlara maliyyə və sosial müstəqilliklərini daha yaxından və daha güclü hiss etməyə imkan vermişdi. Bədəni “amansızlıqla” sıxan korset artıq belə bir həyat tərzinə qətiyyənlə uyğun gəlmirdi. Müharibə də həmçinin insanları daha ciddi olmağa vadar etmişdi.

Yenilikçilər. Fransız modelyer Pol Puaro (Paul Pairet) sərbəst - azad silueti ərəyə gətirmiş ilk modelyer kimi tarixə düşmüşdür.

Siluet. Orta Şərqi hərəmxanalarına xas olan əmək formalarının təsiri altında Puaro dar əmək yaratmışdı. Korsetlə müqayisədə həmin ətəyi geyinmək daha rahat

və asan idi, lakin bu geyim nümunəsi o dərəcədə dar idi ki, qadının hərəkətlərinə və yerişinə əməlli surətdə əngəl törədirdi. Onillik ərzində ətəyin aşağı hissəsi iki santimetrə qədər yuxarı qalxmışdı və o, daha rahat zəng (zıngırov) formasını əldə etmişdi. Bəzi hallarda belə ətəyi büzmələyirdilər ki, onun yumşaq silueti daha da nəzərə çarpmış olsun.

Aksesuarlar. Uzunlaşmış yumşaq və zərif siluet geniş və dərin oturdulmuş şlyapa tamamlayırdı.

1920-ci illərin silueti. Bu kifayət qədər həyəcanlı və qızgın müharibədən sonrakı illərdəki geyiminə xas “qarson kimi” məşhurlaşmış yeni bir üslub meydana gəlmişdi.

Yenilikçilər. Sözügedən bu üslubun ifadəçiləri qismində fransız modelyerlər Qabriel Şanel (Coco Chanel) və Jan Patu (Jean Patou) çıxış edirdi.

Siluet. Həmin üsluba xas olan cəhətlər sırasında dar ombalar, yastı sinə, enni kürək və bir qədər aşağı salınmış bel xətti qeyd edilməlidir. Ətəklərin uzunluğu, praktiki olaraq bütün onillik ərzində, baldırların ortasından aşağı idi və burada asimmetrik ətəklərdən yaxud ləçək formasında ətəklərdən istifadə oluna bilərdi ki, bu da daha qısa geyimin yaranmasına səbəb olurdu. Bu sadələşdirilmiş siluet bir çox dərziyə modellərin surətlərini rahatlıqla çıxarmaq imkanı vermişdir və onlar tək-cə varlılar üçün deyil, həmçinin bütün istəyənlər üçün əlçatan olmuşdur.

Aksesuarlar. Qısa saç düzümü və “zəng-zıngırov” formada şlyapa.

1930-ci illərin xarakterik silueti. Həmin illər ərzində dünyada istehsal həcmində ümumi azalması və kütləvi işsizlik baş vermişdir ki, bütün bunların səbəbi Londonun Uollstritində baş vermiş maliyyə iflası ilə törədilmiş oldu. Böyük tənəzzül başladı. Parisin dəb evləri böyük zərər çəkməli oldu. Onların bir çoxu qiymətləri aşağı salmağa və istehsalat sahələrində hazır geyimin daha ucuz istehsalat xətlərini işə salmağa cəhd göstərirdi. Qadınlar daha işgüzar olmağa başladı. Yeni həyat tərzi dəbdə də öz izini qoymuşdu: geyim daha böyük universallığı və funksionallığı ilə seçilirdi.

Sileut. Ötən illərin hamar silueti daha yumşaq incə və zərif liluetlə əvəzləndi. O, qadın fiqurasının təbii əyriliklərini diqqət mərkəzinə çevirməyə çalışırdı və bel xəttini onun, belə demək mümkündürsə, qanuni yerinə qaytarmışdı. İlk dəfə ətəklərin uzunluğu günün vatından asılı idi. Paltarın qısa qolları və “qanadları” var idi, həmçinin paltar tselerinə ilə geyinilirdi. Fiziki sağlamlıq da həmçinin dəbdə idi: konki sürmək üçün get-gedə daha da qısa ətəklər və şortlar geyinilirdi.

1940-cı illərin silueti. İkinci dünya müharibəsi başlar-başlamaz Avropa ölkələrində fəaliyyət göstərən toxuculuq sənayesi malik olduğu istehsalat xətlərini hərbi ehtiyaclaq üçün təqdim etmək məcburiyyətində qalmışdı. Ətraf aləmdən təcrid olunmuş Paris əvvəllək sahib olduğu dəb mərkəzi titulu itirmiş, bəzi modelyerlər isə Nyu-York və Londona köçməli olmuşlar.

Müharibə illərində yüngülxasiyyətlik qeyri-vətənpərvər hisslərin ifadəsi kimi dəyərləndirilirdi və geyim əvvəllər heç zaman olmadığı qədər funksional olmuşdu. Qadınların böyük əksəriyyəti orduya daxil olur, qalanları isə ev və ailə ocağını qoruyurdu. “Geyim əşyalarını yamamaq” hərbi dövrün şüarına çevrildi. Yeni parçaların olmaması qadınları daha böyük ixtiraçılıq qabiliyyəti nümayiş etdirməyə məcbur edirdi. Hər şeydən istifadə olunurdu: yastıqüzü şortlara, pərdələr donlara, yun yorğanlar (ədyallar) isə paltılara çevrilirdi.

Yenilikçilər. 1945-ci ildə müharibəyə son qoyuldu, iki ildə sonra isə fransız modelyer Kristian Dior “nyu luk” (new look — yeni baxış) adlı sileut təklif etmişdi. Britaniya və ABŞ hökumətləri onu kifayət qədər israfçı elan etmiş və bu cür qeyri-adi, ekstravaqant paltarı geyinməyi tövsiyyə etmirdi. Buna baxmayaraq, inqilabi siluetin meydana gəlməsi üçün zəruri olan təməl artıq hazırlanmışdı.

Siluet. Geyim cizgiləri onilliyin ikinci yarısına qədər hərbi formanı xatırladırdı: çiynləri kvadratşəkili olan jaketlər və dizlərin ortasına qədər uzanan rahat ətəklər. Bütün bunlar “militari” üslubunu səciyyələndirən elementləri idi.

1950-ci illərin silueti. Paris dünyanın dəb paytaxtı tacını özünə qaytardı.

Siluet. Müharibə sona çatandan dərhal sonra qadınlar ideal həyat yoldaşı olmaq və evdar xanımlara çevrilmək arzusunda idi. Onlar ədəbli və sadə bluzalar,

sərbəst jaketlər və dizlərdən aşağıya qədər uzanan ətəklər geyinməyə üstünlük verirdi. Tez bir zamanda qadınlar yaraşılıq nə varsa hər şeydən ötrü olduqca darıxmışdı və kişilərin diqqətini cəlb etməyə, onların heyranlığını görmək arzusunda idi. Bütün bunların əksi kimi Parisdə yeni siluetin əmələ gəlməsinə səbəb olmuş “qlamur” üslubu meydana gəlmişdi. Onun əsas fərqləndirici xüsusiyyətlər sırasında geniş kürək, qayıqla sıxılmış bel xətti və geniş ombalar göstərilə bilər. Hazır geyim mühüm yer tutmağa başladı, yüksək dəb isə son dərəcə yeni Paris üslubunu transformasiya etməyə can atırdı. Bu onillik son dərəcə mühüm hadisələrin – gənclərin pop-mədəniyyətinin və istehlak cəmiyyətinin formalaşması prosesinin başlanğıcı ilə əlamətdar olmuşdur.

1960-cı illərin silueti. Cəmiyyət gənc nəslin zövqlərinin, geyim və musiqi sferasında onun istəkləri təəşşüqünün təsirinə get-gedə daha çox məruz qalmağa başladı. Dəb daha reklamlı oldu, onunun istiqamətləri isə bir-birini böyük sürətlə əvəzləyirdi.

Siluet. Amerika Birləşmiş Ştatlarının birinci ledisi olmuş Cekki Kennedinin obrazı 1960-cı illərin əvvəlinin siluetinə xeyli təsir etmişdi: dörrdə üç proporsiyada olan qollar, kiçik həcmli şlyapalar, eleqantlı jaketlər, cemperlər və kostyumlar, eləcə də tvid kostyumlar. Məhz həmi dövvrə “köynək”-donların və mini-ətəklərin zəngəbənzər forması xasdır. Последним криком моды и образцом для подражания стала мальчишеская внешность английской манекенщицы Твигги. Son dəbin çağırışı və təqlid edilmə üçün əsas nümunə Tviqqi adlı ingilis manekençi qızın oğlansayağı zahiri görkəmi olmuşdu. Saçlar ya qısaldılır, yaxud da pərişan edilirdi (“arı yuvası” adı ilə tanınan saç düzümünün bir forması).

1970-ci illərin silueti. Həmin illər qadın hərəkətinin nailiyyətləri ilə xarakterizə olunur: onlar azadlıq, kişilərlə bərabər hüquqlar (o cümlədən də, əmək haqqı) əldə etmiş, onlar üçün səyahət etmək imkanı yaranmışdı. Bütün bu amillər dəbə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərmişdi: dəb özündə bütün dünyanın motivlərini ehtiva etməyə başladı. Makrame və tambur naxıştikmələri (girdə çərçivə içərisində naxış toxuma üsulu) kimi sənətlər dəbə daxil olmuşdu.

Siluet. “Etnik” üslubu Asiya, Afrika və Latin Amerika xalqlarına məxsus geyim nümunələrinin siluet və detalları ahtiva edirdi: ponço və cəllablar (sivri-uclu başlığı (paltarların yaxasına tikili başlıq) olan mərakəş paltarı). Sərbəst, müəyyən dərəcədə uzadılmış siluet kəndli tipli bluzaların dalğalanan (yellənən) və bel xəttini gizlədən romantik parçaları, eləcə də platformalı ayaqqabı ilə geyinilən klyoş şalvarlar vasitəsilə yaradılırdı. Düz saçlar dəbdə idi. Gənclərin pop-mədəniyyəti də həmçinin həmin dövrün dəbinə özünəməxsus töhfələr vermişdi: “pank”, “rok” və “disko” üslubları geniş yayılmışdı.

1980-ci illərin silueti. Bu onillik tarixə çiçəklənmə, tərəqqi, artıqlıq, sui-istifadə və qarşısızalmaz istehlak dövrü kimi düşmüşdü, bununla yanaşı, həmin illərdə dəbli geyim əşyalarının yarlıqları və bahalı avtomobillər sahibinin rifahı və uğurunun büruzə vermə üsulu idi. Nizamlanmış topdansatış bazar sayəsində insanlar bir gecə ərzində milyonçulara çevrilirdi.

Qadınlar açar iş yerlərinə get-gedə daha çox sahib olurdu və özlərinə məxsus bir şəkildə kişilərlə rəqabət mübarizəsi aparırdı. Onlar hər şeyin istəyində idi: uğurlu karyeranın, bərabərliyin, xoşbəxt ailənin. Aerobika və fitnes məşğələləri bədənə sitayişin yeni bir forması qismində meydana gəlmişdi; beləliklə, 1980-ci illərin firavan həyatına son dərəcə dəbli və populyarlığı ilə seçilən “idman” üslubu daxil olmuşdu.

Siluet. Qadın silueti, hər şeydən əvvəl, “militari” üslubunda olan enni kürəklə, iri və parlaq bijutariya, enni toqqalarla, dizdən yuxarı dar ətəklərlə, eləcə də hündür “şpilka” adlanan dikdaban yaxud incə alçaq dabanlı uzunburun tuflilərlə xarakterizə olunurdu.

1990-cı illərin silueti. İnternetin ilkn çağlarında dəb qlobal, daha az diktatorçu və daha elektik olmuşdu. O, insanların oşlarına gələn və onlar tərəfindən geyinmək istədikləri istənilən paltarı sərbəst şəkildə seçməyə imkan verirdi. Reklam üçün nəzərdə tutulmuş nüsxələrin surətlərini çıxarmaq və onları orijinalın qiyməti ilə son dərəcə ucuz, cüzi qiymətə satmaq daha asan idi. Alıcılar daha qənaətli və daha tələbkar olmağa başladı. Dizaynerlər ötən dövrlərdən

ilhamlanırdı. Bunu da qeyd etmək yerinə düşərdi ki, onların qədimyana geyim və aksesuarlara olan maraqları bu gün də itməyib.

Doğrudur, bu illər ərzində üstünlük təşkil edən siluet yox idi, lakin populyar qadın geyim əşyaları qismində şalvar çıxış edirdi. Onları sadə köynəklər və çoxsaylı aksesuarlarla təzadlar yaradan dar çiyinli jaketlər tamamlayırdı.

XX əsrin kişi dəbi. Kişi dəbində 1900-cu illər. İncə kişi eleqantlığın son dövrü. Gümüş əsr dövründə Peterburq yaraşılıq geyinməyi sevən adamlar, modabazlarla məşhur idi. Rus dəbpərəstləri ingilis dəbə səmtləşirdi. Kraliça Viktoriyanın böyük oğlu Uels şahzadəsi, daha sonra isə kral 7-cı Eduard üslubun ikonasına çevrilmişdi. Məhz o, doyunca yeyəndən sonra ilk dəfə jiletin düyməsini açmışdı. Şalvar üzərindəki oxları və qatlanmış şalvar ətəyini də o, daxil etmişdi. 1900-ci illərdə uzun polto, sürtük (uzunətəkli kişi pencəyi) və təpəsi yumru şlyapa dəbdə idi.

1910-cu illərdə kişi dəbi. Sürtüklərin (uzunətəkli kişi pencəklərin) əvəzinə alt çiyinləri olmayan, yüksək bel xətti və uzun yaxalı pencəklər gəlmişdi. Kişi kostyumu daha uzun siluetə malik olmağa başladı. Caz və onunla birgə dar düymələnən pencəklə nazik şalvarlı caz kostyumu dəbə minmişdi. Birinci dünya müharibəsi hərbi formanı populyarlaşdırdı. Hərbi model – trençkot (ingilis “trench” sözündən əmələ gəlib, səngər mənasında tərcümə olunur) Burberry şirkəti tərəfindən britaniya ordusu üçün təchiz edilirdi — o dərəcədə populyarlaşmışdı ki, sonradan onu həm də mülki dövrdə də geyinməkdə davam edirdilər.

1920-ci illərdə kişi dəbi. Dəbli təqlidçilik üçün nümunə qismində əvvəlki kimi Uels şahzadəsi çıxış edirdi. O, qolf üçün qısaltılmış enni şalvarı - «plus fours», - dəbə mindirmişdi ki, həmin şalvarla birgə yun materialdan hazırlanmış uzun qolflar da geyinirdilər. Həmin dövrdə «Fair Isle» adı ilə tanınan şotland sviterlər, panama-şlyapalar, vindzor düyünü ilə bağlanan nazik qalstuklar, iki düyməli pencəklər, döş dəsmalları, qəhvəyi zamşa tufliləri və xırda damalı ingilis kepkalaları çox dəbli idi. Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, kişi kostyumları üçün nəzərdə tutulan parçalar üzərində təsvir edilən “Uels şahzadəsi” rəsminin adı

məhz qeyri-rəsmi dama-dama kostyumları çox bəyənən 7-ci Eduard şərəfinə verilmişdi.

Rusiyada həmin dövr hərbi kommunizm və vətəndaş müharibəsi dövrü kimi tarixə düşmüşdü. 1917-ci ildə baş vermiş inqilabdan sonra Gümüş əsrin dendləri yox olmuşdu. Onların əvəzinə yeni formasıya avanqardistləri gəlmişdi.

Əsl pijonlar (şik geyinən yüngülxasiyyət gənclər) NEP (yeni iqtisadi siyasət) dövründə meydana gəlmişdir. Onlar zolaqlı şalvar geyir, “kəpənək” tipli qalstuk taxır, eləcə də şlyapa və kanotyedən istifadə edirər caz dövrünün amerikalına oxşamağa çalışırdı.

1930-cu illərdə kişi dəbi. Dəbperəstlər qlamur hollivud ulduzlarını təqlid etməyə çalışırdı. Aviasiya, avtomobillər və idmanla maraqlanmaq çox dəbli və populyar məşğuliyyət sayələrdə. İdman tipli bədən quruluşu çox dəbli idi. Kostyumlar daha cəsarətli görkəm almış, çiyinlərin xətti böyümüş, sinə genişlənmiş, pencək isə ombalara yapışırdı. Kişi qarnderobunda idman üslublu əşyalar, cins və trikotajlar yer almağa başlayır.

Baş nahiyəsində kepkalar və dəri şlemlər tez-tez görünürdü. 30-cu illərdə “kapitanka” adı ilə tannan və laklanmış günlüklü (şapka qabaqlığı) papaqlar populyarlığı ilə diqqət çəkirdi. Geyim əşyalarının rəng qammasında qəhvəyi və xaki rənglərin dominantlığı sayəsində digər rənglərlə müqayisədə onlar daha çox üstünlük təşkil edirdi.

Müharibə illərində rusiyalı qəşəng geyinməyi sevən adamlar və modabazlar, eləcə də pijonlar qənibət dəbini daha çox bəyənirdi. Almaniyadan və bir çox digər ölkələrdən gətirilmiş əşyalar sonralar stilyaqalar (guya ən son moda sayılan qəribə geyimi, qiyafəsi, zahiri görünüşü ilə özünü başqalarından ayıran adamlara, modabazlara və bəzəkbazlara verilən ad) kimi məşhurlaşacaq insanlar üçün dəbli məhsullara çevrilmişdi.

1940-cı illərdə kişi dəbi. İkinci dünya müharibəsi zamanı kişinin açar obrazı – hərbi forma geyinmiş cəsur qəhrəman. Yarımpalto və üstədən tikilmiş cibləri olan qısa gödəkcələr kifayət qədər geniş yayılmış geyim əşyaları sırasında idi.

Amerikada müharibədən sonrakı ilk dövrdə Zut suit adı ilə tanınan qeyri-adi kostyumlar meydana gəlməyə başladı ki, onlar dizlərə qədər çatan uzun yaxalıqlı ikibortlu pencəkdən və torbaya oxşar və aşağılara doğru daralan şalvardan ibarət idi, həmçinin kostyumla birgə yanları enli şlyapanı da geyinirdilər. 1930-cu illərlə müqayisədə müharibədən sonrakı sovet dəbində aktuallığı ilə diqqət çəkməli olan siluet daha enni, geyim əşyaları isə sanki ölçü baxımından bir qədər böyük idi. Mühüm işgüzar aksesuar qismində fətr şlyapası çıxış edirdi. İkibortlu pencəklərə daha çox üstünlük verilirdi, enni şalvar və uzun palto çox aktual idi. Tünd çalarlar daha çox üstünlük təşkil edirdi. Açıq və zolaqlı kostyumlar xüsusi bir şık hesab olunurdu. Hətta müharibədən sonrakı illərdə belə hərbi forma mülki həyatda da kifayət qədər geniş yayılmış geyiç tərzini qaymaqda davam edirdi, forma geyinmiş kişi obrazı isə son dərəcə populyar idi. Hər şeydən başqa, dəri paltolar da böyük sürətlə dəbə minmişdi.

1947-ci ildən başlayaraq stilyaqaqlıq sovet gənclərinin get-gedə daha geniş çevrələrini əhatə etməyə başladı. Müharibədən sonrakı dünya sürətlə dəyişirdi, dəb də bütün bu dəyişikliklərdən və yenilənmə proseslərindən kənar qalmaq niyyətində deyildi.

1950-ci illərdə kişi dəbi. İngiltərədə 1950-ci illərin əvvəlində “teddi-boyz” adını almış yeni bir üslub meydana gəlmişdi. Həmin üslub 7-ci Edvardın (Edvard dövrünün) üslub tərzinin, belə demək mümkündürsə, sanki bir variasiyası idi, üslubun adı da məhz bundan irəli gəlir (ingilis dilində Teddi sözü Edvard tam adının ixtisarıdır). Kişilər dar büküklü şalvar, düz biçimli marxatdan yaxud moleskindən olan qatlamaya malik pencək, nazik qalstuklar və platformalı botinkalar geyinirdi.

1955-ci ildə britaniya gənclərinin həyatına onların geyim tərzində ipək kostyumlar, yaxalığı açıq klyoş-şalvarlar və medalyonlarda öz əksini tapan rok-n-roll cərəyanı sürətlə daxil olmuşdur. 1958-ci ildə ingilis dəbində İtaliyanın təsiri əhəmiyyətli dərəcədə hiss olunmağa başladı. Qısa kvadratşəkilli pencəklər, dar şalvarlar, nazik qalstuklu və jiletli ağ köynəklər inamlı addımlarla dəbə nüfuz edirdi, həmçinin döş cibindən ümbucaqlı formasında qatlanmış dəsmalın

görünməsi də dəbli geyimin mühüm şərti kimi dəyərləndirilirdi. Botinkalar daha çox sivriburun formalı olmağa başladı.

1960-cı illərdə kişi dəbi. Həmin illərdə kişi dəbi aləmində əhəmiyyətli dəyişikliklərin baş verməsi müşahidə olunurdu: hazır kostyumların kütləvi istehsalının industriyası formalaşaraq onun fəaliyyəti böyük templərlə inkişaf etdirilir. Boz rəngli kostyum ofis qulluqçularının uniformasına çevrilir. Dəbdə olan geyim əşyalarından sərbəst uzun pencək, düyməli yaxalıqlı köynəklər (button-down), nazik qalstuka, oxford tufliləri, qara yun paltosu və fətr şlyapası əsas elementlər qismində göstərilə bilər. 1967-ci ildə gənclər mühitində teddi boylar üslubu özünün intibah dövrünü yaşayırdı, onun yeni adı rokabilli idi, üslubun yeni versiyası qlem rokun təsiri ilə nəcibləşdirilmişdir. Kostyumların rəng qammasında daha çox nəzərə çarpan rənglərə üstünlük verilir.

1970-ci illərdə kişi dəbi. Ötən əsrin 60-cı illərdən fərqli olaraq, 70-ci illərdə dəbin vahid istiqaməti müşahidə olunmurdu, burada müxtəlif cərəyanların mövcudluğunu qeyd etmək yerinə düşərdi. Dəb özünüifadənin mühüm vasitəsi qismində xidmət edirdi. Başlıca tendensiyalar küçə dəbi tərəfindən formalaşırdı. Gənclər mühitində hippi hərəkəti yer alırdı: uzun saçlar, cins klyoş şalvar, müxtəlif rəngli köynəklər, aksesuarlar qismində isə əlnən hörülmüş muncuqlu bilərzik, tikilmə asmalar və iri muncuq boyunbaqları.

Geyimdə universallıq və praktiklik daha da çox özünü büruzə verirdi. Müxtəlif üslublər və onların qarışığı aktualıq kəsb edirdi. 1970-ci illərdə geyimin təzim əşyası kimi “vodolazka” qeyd edilməkdir. Sovet İttifaqında “lapşa” adı ilə tanınan vodolazkalar çox populyarlaşmışdı.

1980-ci illərdə kişi dəbi. Bu illərdə biznesmenlərin, dəbdəbəli malların istehlakçılarının yeni, yappi adlandırılan nəslə formalaşmışdır. Gündə qaralmağı, qara eynəklər taxmağı, həmçinin qəhvəyi rəngli dəri ayaqqabı geyinməyi populyar etmiş italyan dəbi aktualıq kəsb etəyə başladı. Kişi qarderobu universallığı ilə vidalaşmış və ciddi surətdə işgüzar, ziyafət və gündəlik geyimlərə bölünürdü. Korporasiyalarda “iş cüməsi” adlı dress-kod tətbiq olunur.

Sovet ittifaqında populyarlığın pik nöqtəsində “banan” cinslər və “varyonkalar” yer alırdı. Farsovşiklər çiçəklənir, bolluq və stilliyin əlaməti kimi xarici ölkələrdən gətirilmiş firma geyimi hesab olunurdu.

1990-cı illərdə kişi dəbi. Həmin dövrdə qərb ölkələrdə minimalizm, sadəlik və praktiklik 1980-ci illərin kütləvi və israfçıl istehlak hərisliyi müqabilində dəbin əsas tendensiyalarına çevrilmişdir. Kişi işgüzar geyimi daha sərbəst və sadə olmağa başladı. İdman olduqca populyarlaşmış, üzərində müxtəlif məşhur brendlərin loqotipi olan idman geyimindən isə gündəlik geyim kimi istifadə olunmağa üstünlük verilir. Gənclər mühitində “qranj” üslubu – böyük ölçülü və tutqun, gəmgin rəngli geyim sürətlə yayılmışdır. Submədəniyyətlərin – repin, hip-hopun, rolun çoxluğu yeniyetmə gənclərin zahiri görkəmini müəyyənləşdirir. Uniseks üslubu çox populyar idi. Kişi qarderobunun əsasını təşkil edən geyim əşyalarını gündəlik istifadə üçün geyimdən ibarət olmağa başladı. 1990-cı illərin sonlarına yaxın informasiya texnologiyaları geniş yayılırdı ki, bu da bütün dünyada dəbli tendensiyaların sürətlə yayılmasına gətirib çıxarırdı.

2000-ci illərdə kişi dəbi. Bu, metroseksualların epoxası idi. Yaraşığı bədən kultu dəbin başlıca ideyasına çevrilir. Ərköyün, naz-nemət içində bəslənmiş insanlara xas olan zahiri görkəm və dəbli trendlərə olan nəzərə çarpdırılmış maraq dəbin zirvəsində idi.

1.4. XX əsr geyim üslubları

Üslubun formalaşdırılması – kifayət qədər böyük zəhmət və səbr tələb edən prosesdir, harmonik üslubu seçmək üçün incə zövq duyğusuna və təcrübəli üslubçu-imicmeyker səriştəsinə malik olmaq lazımdır ki, bu harmonik üslub şəxsiyyətin fərdliliyini əks etdirsən, zahiri görkəmi nəzərə çarpdırsın və sizin hədəflərinizə çatmağa kömək edə bilsin.

Dəb istiqamətlərinin əsasını təşkil edən üslublara klassik, romantik və idman üslubu aid idi. Bütün qalan üslubları əsas üslublardan törəmiş üslublar təşkil edirdi.

Klassik - konservativ üslub - bu, ilk növbədə, xətlərdə öz əksini tapmış təvazövlü sadəlik, lakonik biçimdir. Bu üsluba aid edilən əşyalar malik olduqları yüksək keyfiyyəti və istifadə olunan materialların möhkəmliyi, davamlılığı ilə cəlb edir. Axromatikrəng qamması yaxud pastel çalarlar üstünlük təşkil edir. Bu, ən qeyri-emosional bi üsuldur, burada hər bir şey son dərəcə mütədil və sadədir. Kəskin və ultra dəbli əşyalar bu üsluba yaddır. Uzunluq, en, həcm və nisbətlər hər zaman “qızıl orta” səviyyəsindədir və baxışlar üçün təbii, öyrəncəlidir.

Romantik üslub geyimdə yüksək, ali və incə bir obrazın yaradılmasını nəzərdə tutur. Sözügedən üslub üçün büzmə haşiyələrin, volanların, yüngül və zərif biçimli uzun libasların istifadəsi səciyyəvi xarakter daşıyır. Romantik üslub çərçivəsində kişilər üçün jiletlər, boyun dəsmalları, enli qollu köynəklər və şlyapaların romantik fasonları xarakterikdir. Üsluba həmçinin rəngli print, eləcə də zərif pastel rəng qamması xasdır.

İdman üslubu sərbəst, azad, hərəkətləri məhdudlaşdırmayan geyim əşyaları ilə xarakterizə olunur, həmin geyim idman məşqləri və aktiv istirahət üçün nəzərdə tutulur. Həmçinin bu, gündəlik geyim qismində istifadə edilir ki, o, idman geyimi tərzdə üslublaşdırılır və idman ekipirovkasına xas atributikaya malikdir. Kifayət qədər parlaq və xarakterinə görə dinamikliyi ilə seçilən geyim praktikliyi və rahatlığı ilə diqqət çəkir.

“Casual” üslubu - ən geniş yayılmış və populyar üslubdur, müasir (dəbli), gündəlik, praktikliyi və rahatlığı ilə seçilən geyim əşyalarının istifadəsini nəzərdə tutur. Bu üslub özündə digər üsluba məxsus elementləri birləşdirə bilər, lakin onun başlıca fərqləndirici xüsusiyyətləri qismində geyimin yüksək komfortluğu və rahatlığı qeyd edilməlidir.

Haqqında danışdığımız həmin üslubun “city casual” (şəhər gündəlik), “smart casual” (eleqant gündəlik) kimi altbölmələri mövcuddur, həmçinin «business casual» kimi tanınan altbölüm də mövcuddur ki, o, “smart casual” da olduğu kimi, mahiyyət etibarilə, daha çox “iş cüməsi” dress-kodu xarakterizə edir. Daha bir yarımnöv: “sport casual” – bu, idman üslubuna xas olan elementlərlə malik gündəlik, lakin idmanla məşğul olmaq üçün nəzərdə tutulmayan üslubdur.

“Cusual” üslubunun nümunəsi qismində bizim üslubçuların-stilistlərin portofiliyosuna daxil olan bəzi variantları təklif edirik.

Derbi – jokey üslubu olub, bu üslubun adı çapar (cıdır) atların böyük fanatı olmuş lord Derbinin şərəfinə verilib. Jokey üslubu çaparların təqlid etməklə geyimini təkrarlayır.

Geyimin işgüzar üslubu – üslubun əsas ideyası bundan ibarətdir ki, geyim diqqətləri əməkdaşın işgüzar keyfiyyətlərindən yayındırmasın. İşgüzar üsluba aid olan geyim təvazövlü və gəzəng, zərif, bir sözlə - eleqant olmalıdır, lakin, bununla yanaşı, konservativ üslubdan fərqli olaraq, işgüzar üslub cəmiyyətdə mövcud olan dəbli tendensiyalara müəyyən dərəcədə meyilli olmalıdır. Xətlər, formalar, siluetlər, bir sözlə - hər bir şey dəqiq, dürüst və müəyyən edilmiş olmalıdır.

Geyimdə ekstravaqant (qeyri-adi) üslub – kifayət qədər təhlükəli üslubi istiqamətdir ki, o, incə zövq və dizaynerlik ustalığı tələb edir, çünki vulqarlıqla olduqca yaxın məsafədə, eyni sərhəddə yer ala bilər. Lakin, eyni zamanda, ekstravaqant üslub dəbin hərəkətverici qüvvəsi, bir növ mühərrikdir.

Artistik üslub ekstravaqant hesab oluna bilər, burada yaradıcı insanlar ümumi kütlədən fərlənməyə çalışarkən özlərini ifadə etmək imkanı qazanırlar. Haqqında danışdığımız bu üslun üçün qeyri-adi fasonlar, asimmetriyanın istifadəsi, kəskin və nəzərə çarpan ifadəli aksentlər, qeyri-standart detalların tətbiqi və kəskin rəng birləşmələri xarakterikdir.

Geyimin etnik üslubu. Həmin üslub müxtəlif milli kostyumların elementlərini özündə ehtiva edir. Bu maraq kəsb edən üslub növü 1976-cı ildə məşhur kutüryə İv Sen Loran sayəsində çox populyarlaşmışdı.

Geyimdə etnik üslub: keçmişin adət və ənənələri

Çoxəsrli tarix göstərir ki, vahid məkanda uzun müddət ərzində yaşayan istənilən insan birliyi mütləq şəkildə özünəməxsus ictimai əsaslar və təməllər yaradır. Adət və ənənələr, bir qayda olaraq, milli geyimdə öz əksini tapır. İqlim şəraitində, ərazi xüsusiyyətlərdən və bir çox digər səbəblərdən asılı olaraq, insanlar müxtəlif vərdişlərə, həmçinin özünəməxsus xüsusi geyim tərzinə yiyələnir.

Geyimdəki etnik üslub müasir insanın qarderobunda milli kostyumun tipik xüsusiyyətlərini ifadə etmək qabiliyyətini özündə qoruyub saxlama bilmişdir.

Tarixə kiçik ekskurs. Etnoz – bu, nə deməkdir? Yunan dilindən hərfi tərcümədə bu söz “xalq, tayfa” anlamını verir. Dəbli trendin başlanğıcının kökləri qədim zamanlara qədər uzanır, o dövrlərdə geyim sırf pis havadan müdafiə olunmanın bir forması kimi dəyərləndirilirdi. Daha sonra milli geyimlər insanın sosial statusunu və onun söy köklərini və mənsubiyyətini ifadə etməyə başlamışdı.. Müxtəlif bəzəklər və tikmə naxışlar bəd qüvvələrdən qoruyan müxtəlif inanc mərasimləri ilə bağlı olan ləvazimətlər qismində xidmət edirdi.

Zaman keçdikcə dünyada milli kostyumların nəhəng bir çoxluğu yaranmışdı. Onların müxtəlifliyinə baxmayaraq, hamısını üslubun ümumi cəhətləri birləşdirirdi: geyimin praktiki fasonu – parçanı səmərəli surətdə istifadə etməyə imkan verir, sərbəst biçim – məişətin və əməyin istənilən şəraitində rahatlığı və komfortu təmin edir; parlaq rəng palitrası; dekorativ elementlərin zəngin çeşidi.

XX yüzillikdə milli geyimə olan zərurət praktiki cəhətdən aradan qalxmış oldu. Müxtəlif libasların müstəqil surətdə yaradılması ilə məşğul olmaqla müqayisədə insanlara səciyyəvi hazır geyimi almaq xeyli dərəcədə daha asan və rahat idi. Ümumdünya dəbi Yer kürəsinin bütün guşələrinə nüfuz etmiş və xalq kostyumlarını, demək olar ki, tamam miqyasda muzey eksponatları kateqoriyasına aid etmişdi.

“Rənglərin övladları” sayəsində yetmişinci illərdə geyimdə milli ənənələrə dair maraq yenidən canlanmışdı. Xippilər öz qarderobunda dekorativ elementlərdən, kontrast rənglərdən və paltarın sərbəst biçimindən kifayət qədər fəal surətdə istifadə edirdi.

Bugünə qədər geyimin etnik üslubu öz aktuallığını qoruyub salamışdı. Müxtəlif vaxtlarda müəyyən xalqların adət və ənənələrinə dair böyük maraq özünü büruzə verir. Bəzən modelyerlər daha uğurlu elementləri mummilli obraza birləşdirir. Fantaziyalarla zəngin ideyalar sayəsində üslub yaşayır və inkişaf edir, ayrı-ayrı cərəyanları nəzərə çarpdırmaqla yaşayır və inkişaf edir.

Minimalizm – bu, az demək deyil, bu, artıq olan biləcəklərdən heç birinin mövcud olmaması deməkdir.

Safari üslubu ötən əsrin 60-cı illərində meydana gəlmişdi. Bu, tropik hərbi uniformanın bir çox elementlərini iqtibas edən və daha çox səyahətlər üçün münasib olan geyim üslubudur. Xarakterik xüsusiyyət qismində geyimdə tətbiq edilən qum rənginin bütün çalarları və üstədən tikilən ciblər çoxluğu qeyd edilə bilər. Əlamətdar atribut kimi kənarları kiçik olan açıq rəngli şlyapa göstərilməlidir.

Militari Üslubu. Bu üslub hərbi xarakterli geyim elementlərini özündə daşıyır: çiyinliklər, qoyma ciblər, iplər, bağlar və s. Əsas rəngləri isə boz yaşıl, zeytuni rəng, xaki sayılır.

Geyimin “müstəmləkə” üslubu. Safari üslubu ilə çox oşar olsa da, “müstəmləkə” üslubunda retrospektiv motivlər daha böyük yer alır. Üstünlük ağ rəngə və inc., nazik parçalara verilir.

Geyimin dəniz üslubu – bu, kurort klassikasındır. Xarakterik cəhətlər arasında üç rəngin – göy, ağ və qırmızı rənglərin birləşməsi qeyd edilə bilər. Zolaqlı print, matrosların geyimlərinə xas olan yağalıq, büzməli qısaldılmış əmək və aksesuarlarda dəniz atributikası müşahidə olunur.

Vamp üslubu – bu, hər şeydən əvvəl, müəyyən həyat tərzidir ki, o, özünü geyimdə açıq çiyinlər və dekolteli geyimdə büruzə verir. Üstünlük təşkil edən rənglər sırasında qara və qırmızı rəngləri göstərə bilərik. Hər zaman parlaq makiyaj, qırmızı pomada və ayaqqabıda dik daban.

Disko üslubu. Ötən əsrin 70-ci illərin klub əyləncə gecələrinin geyim üslubudur. Parıldayan parçalara görə dərhal tanınır.

Teddi-golz yaxud cudiz üslubu – üslubu fərqləndirici elementlər qismində uzadılmış jaket, karandaş adı ilə tanınan dar əmək, qatlanmış cins şalvar, kanotye şlyapaları, kiçik ölçülü broşkalar (bəzək sancaqları), espadrilyalar və klatçlar.

Qarsjn üslubu – kişi üslubunu xatırladan hazır qadın geyimidir. Emansipasiya dalğasında XIX əsrin 20-ci illərində geniş yayılmışdır. Qeyd etdiyimiz bu üsluba smokinq və kiçi biçimli jaketlər xarakterikdir.

Oversize-Look - bilərəkdən lazım olduğundan bir neçə daha böyük ölçüdə geyimin istifadə edildiyi üslubdur. 1980 və 1990-cı illərdə olduqca dəbli olan və Qotye tərəfindən hərahətlə sevilən geyim tərzidir.

Kantri üslubu (ingilis dilindəki “country” – kənd sözündən əmələ gəlib) - XIX əsrin sonlarında Amerikanın Qərbində mövcud olmuş kəndli üslubudur. Bir çox hallarda Amerikalılar onu Western (western – qərbi) adlandırırlar. Kovboylar və fermerlərin üslubudur. Terrakota rənginin çalarlarında hazırlanmış təbii parçaları, cins şalvarı, dama-dama köynəkləri, eləcə də kovboysayağı şlyapa və sapoqları (uzunboğaz çəkmələri) ilə seçilir.

Folklor üslubu (etnik üslubu) - milli kostyumlara uyğun şəkildə üslublaşdırılmış geyim. Bu üslubun əsas ideyası milli geyimləri olduğu kimi tam həcmdə təqlid edilməsindən deyil, sadəcə olaraq onların müəyyən elementlərini, o cümlədən də müasir modellərini iqtibas olunmasından ibarətdir. Toxunma, hörülmə, loskut (parça tikəsi) texnikası, aplikasiyalar və müxtəlif növ tikmə naxışlar olduqca geniş surətdə istifadə olunur. Folk üslubu rahatlığı ilə seçilir.

Geyimin rustikal üslubu - folklor və kantri üslubunun daha kobud variasiyası. Təbii və kobud parçalardan hazırlanmış kəndli üslubun sadə geyimi.

Ekoloji üslub (eko üslub) – geyimin ən qədim və təbii üslubudur. Bu üslub üçün təbiətin rəngləri: torpağın, otun, qumun rəngi xarakterikdir, parçalarda yer alan rəsmlər və təsvirlər daha çox istisna təşkil edir və floral motivlər daşıyır. Yalnız təbii, çox vaxt kobut hörümlə üsulu ilə hazırlanmış parçalardan istifadə olunur, fasonlar sərbəstdir.

Qauço üslubu – ispan-hind maldarların üslubudur. Bura müxtəlif növ pançolar, qıraqları enni və dərin olmayan təpəsi olan şlyapalar, boyun dəsmallar və geniş şalvarlar daxildir.

Şəhər üslubu (şəhər şıkkı) - bu, kantri üslubunun tam əksidir. Burada qalın və möhkəm keyfiyyətli parçalara, ciddi, lakionik detalların üstünlük təşkil etməsinə, dəbli tendensiyalara və bahalı aksesuarlara riayət olunmasına rəst gəlmək mümkündür.

Aviator üslubu – ilk təyarəçilərin geyiminin təkrarıdır. Üslubun başlıca elementləri – müxtəlif idman nişan tikmələri olan “aviator” tipli gödəkcə, eləcə də müvafiq formalı eynəklər və pilot papağı.

“Nyu-luk” üslubu (new look, yeni obraz) –İkinci dünya müharibəsindən sonra məşhur Kristian Dior tərəfindən dəbə gətirilmiş üslub. Bir çoxları hərbi üslubu səciyyələndirən kvadrat formalı çiyinlərdən yorulduğu zaman Dior tərəfindən təklif olunmuş incə və zərifliyin çatışmazlığı aşkar surətdə hiss olunurdu. Üslubu xarakterizə edən cəhətlər sırasında uzun və geniş ətəklər, nəzərə çarpdırılan bel xətti və yapışan lif göstərilə bilər. Həmin dövrdə bu, əsaslı surətdə edilmiş yenilik kimi dəyərləndirilirdi ki, üslubun adı da məhz buna görə verilib.

Geyimin konstruktiv üslubu - bütün diqqətləri geyimin firma və konstruksiyasında fokuslaşdırır. Biçimdə nəzərə çarpdırılan düz xətlər, büzmələnmə, bəzi hallarda isə hipertrofiya edilmiş (həddən artıq böyüdülmüş) hündəsi xətlər xarakterikdir.

Bolluq üslubu – eklektik sülubdur, burada bir-birilə üzlaşmayan və uyğunlaşmayan nə varsa bir araya gətirilir. Kitç üslubu ilə arasında dəqiq fərqlər mövcud deyil. Sözügedən bu üslub Jan Pol Qotye tərəfindən icadə olunub. (Kenzo geyimdəki eklektikanı diffuzlu üslub adlandırmışdı).

Epotajlı üslub geyimin çoxlaylı olması, üst qatının uzunluğunun isə qısa olması ilə xarakterizə olunur. Amerikada bu üslub Zvibel (Zwiebel – soğanaq) adını daşıyır, ancaq, misal üçün, rus mentaliteti üçün kələmlə müqayisə daha yandır.

Pijama (yüngül parçadan tikilmiş yataq və ev paltar) üslubu pijama geyimini xatırladan, lakin yatmaq üçün nəzərdə tutulmayan geniş formasız əşyalarla xarakterizə olunur. Şaquli zolaqlı printlər xarakterikdir.

Geyimdə kişi üslubu – qeyd etdiyimiz bu söz birləşməsi kişi dəbində qəbul olunmuş üslublar kateqoriyasının müəyyənləşdirilməsi, həm də kişi geyimini xatırladan qadın geyimi (məsələn, qarson ülubu) üçün istifadə olunur. Geyimdə üslubların klassifikasiyası həm qadınlar, həm də kişilər üçün, demək olar ki,

tamamilə universaldır, müşahidə olunan fərqlər isə ancaq üslubun əks etdirilməsi elementlərində müşahidə olunur.

Art-deko – bu, retro üslubdur. Bu üslub üçün dəbdəbəli və yaraşığı parçalar, bəzəmələrin çoxluğu, aşağı salınmış bel xətti, sinə və ombalar üzərində nəzərə çarpdırıcı vurğuların olmaması səciyyəvi xarakter daşıyır. Bundan əlavə, şüşədən hazırlanmış muncuqlar, parıldayan bəzək-düzək elementləri və uzun baxroma (saçaqlar) da tipikdir.

Geyimin alt paltar üslubu - xarakterik xüsusiyyət bundan ibarətdir ki, üst geyim şəbəkəli, incə və zərif alt paltarı xatırladır. Sıx tikmə naxışlardan, rişelyedən (naxışlı tikiş üsulundan), krujevalardan və bu kimi digər bəzək elementlərdən geniş surətdə istifadə olunur.

Qotik Lolita üslubu daha çox Yaponiyada yayılmışdır. Viktorian dövrünün qızcıqazın (kukla obrazının) və qotik üslubun qarışığı ilə ifadə olunur. Qara, ağ və çəhrayi rənglərin üstünlük təşkil etməsi müşahidə olunur. Xeyli sayda böyük bant və korsetlər yer alır.

Vintaj üslubun fərqləndirici xüsusiyyətləri əvvəlki nəslin, ən azı otuz il öncəki dövrün nümayəndələri tərəfindən istifadə olunan trend əşyaların, qədimyana əşyalarına üslublaşdırılmış orijinal elementlərin istifadəsindən ibarətdir.

Əsas və başlıca atribut qismində isə düz tvid parçadan hazırlanmış jaket çıxış edir.

Preppi (pre-college sözünün itisar edilmiş formasıdır və ibtidai hazırlıq tədris müəssisələri kimi tərcümə olunur) üslubu plüš liqasına daxil olan və zəngin ailələrə məxsus tələbələrin üslubu idi. Sözügedən bu üsluba eleqanlıq, klassika, bahalıq və brendlərə xas olan yaxud gerb geyim simvolikası xarakterikdir.

Geyimdə işgüzar üslub kollektivi intizamlaşdırmağa və işçi heyətini iş rejiminə kökləməyə imkan verir ki, bu da, heç şübhəsiz, əməkdaşların əmək qabiliyyətinə və onların əmək məhsuldarlığına müsbət təir göstərir. Bundan əlavə, işçi heyətinin dress-kodu şirkətin xarici imicinin tərkib hissəsidir.

Qeyd etmək lazımdır ki, geyimdə dress-kod:

- korporativ mədəniyyəti formalaşdırır;
- işgüzar ünsiyyətin səviyyəsini yüksəldir;
- əməkdaşların intizamının gücləndirilməsinə səbəb olur;
- əmək qabiliyyətini artırır;
- müəssisənin imicinə işləyir.

Hətta şirkətdə əgər elementar hesab olunan “yuxarı hissə ağ – aşağı hissə qara” kimi bir dress-kod tətbiq edilibsə, əməkdaşların heç də hər biri özünə məhz işgüzar yuxarısı ağ, aşağısı isə qara rəngdlərə uyğun işgüzar geyim əşyalarını tapmaq iqtidarında deyil, b da onunla nəticələnir ki, çox vaxt biz banklarda ağ şəffaf bluza, payektalı qara əmək, burnu açıq açıq tufli (bosonojka) və qara kolotka geyinmiş əməliyyatçı qız və qadınları görə bilərik. Qadın əməkdaş nöqtəyindən nəzərdən dress-koda tamamilə riayət olunub, ancaq işgüzar üslub və mənimsəmə baxımından həmin paltar seçimi ciddi maliyyə təşkilatı olduğu banklara deyil, daha çox gecə klubu üçün uyğundur.

FƏSİL II. MÜASİR DÖVR ŞƏRQ GEYİM TƏRZLƏRİ

2.1. Paltarda Şərq üslubu - zənginlik və lüks

Şərqi istiqamətinin arakterik cəhətləri. Üslubun geniş anlayışı özündə müxtəlif ölkələrin kostyumlarının elementlərini ehtiva edir. Bura Çin, Hindistan, Vyetnam, Filippin, Sinqapur və bir çox digər ölkələrin geyimi aid edilməlidir. Şərq üslubunda hazırlanmış Avropa kostyumu müəyyən xalqın yaxud millətin ənənələrini əks etdirən cəhətlərə malik deyil. Bu, kifayət qədər unikal bir hadisədir və müxtəlif etnosların dəbli ideyalarının və səciyyəvi əlamətlərinin simbiozunu təşkil edir.

Müasir obrazlar incəlik və zərifliyin, zənginlik və yüngüllüyün parlaq şəkildə ifadə olunan cizgiləri ilə fərqlənir. Şərq kostyumları – yumşaq və həyacanlıq şəkildə, belə demək mümkündürsə, xəfif axan bahalı və dəbdəbəli parçalar deməkdir. İpək, atlas, şifon, zərxara, pambıq incəliklə insan bədənini bürüyür, obraza sirli xumarlıq və eleqantlıq gətirir. Materialların effektiv parlaqlığı və incə fakturalılığı hamının diqqətini cəlb etməklə yanaşı məftunluq və heyranlıq kimi hisslər yaradır.

Qadınlar üçün geyimin şərq üslubu – bu, həmçinin mürəkkəb, qeyri-adi tikmə naxışların və olduqca koloritli ornamentlərin, ekzotik bəzəklərin və nəbati rəsmlərin olması deməkdir. Geyimin detallarında çiçəklər, quşlar, pələnglər, əjdahalar, su və buludlar da yer ala bilər.

Paltarların zəngin rəng qamması malik olduğu müxtəlifliyi ilə insanı təəccübləndirir və heyran edir – maraq oyadan dolğun rənglərdən başlayaraq sakit pastel çalarlara qədər. Fantaziyanın məhsulu olan obrazların yaradılmasında bilavasitə istifadə olunan qara, qırmızı, ağ və qızılı rənglərin üstünlük təşkil etməsi şərq kompozisiyaları üçün səciyyəvidir.

Dəbli “baxış” yüngül rəngli dəsmallar, şəflər və duvaqlar olmadan çətin ki, təsəvvür oluna bilsin. İncə təbii ipəkdən hazırlanmış yarımşəffaf məmulatlar əvəzəlməz aksesuara və obrazın əsl bəzəyinə çevrilir.

Bu üslubun pərəsişkarları yadda saxlamalıdır ki, şərq tualetləri təkcə ekzotik deyil, həmçinin olduqca ismətli, təmiz və safdır. Adətən bu, hər şeyi bilmək istəyən arsız baxışlardan qadın bədənini örtən qapalı geyimdir. Açıq yalnız üz, boyun, əllər və topuqlar açıq qalır ki, onları da çoxlu sayda qolbaqlar, muncuqlar və sırğalar bəzəyir. Həmçinin bədən üzərində naxışlı bəzəklərin olması da çox populyardır.

Gündəlik geyimlərdə şərq üslubu. Aktual yönəmli modellər üçün düz xətlərə malik sadə fasonlar xarakterikdir. Geyimdə heç bir dekolte olmur – yalnız kiçik sadə kəsik yaxud tam qapalı dik yaxalıq. Qollar biləklərə qədər uzanır yaxud onların uzunluğu üçdə dörd qədərdir. Bel xətti dar toxuma qayıqla nəzərə çarpdırıla bilər. Geyimin uzunluğu mütləq şəkildə dizləri örtür.

Dəbli dizaynerlərin kreativ fantaziyası üslub yönləndirmənin sadəcə olaraq başlıca cəhətlərini istifadə etməklə yeni obrazları cari gerçəkliyə uyğunlaşdırmaqla məşğuldur. Misal üçün, hindistanlıların geyim tərzini hazırlanmış, qızılı saplarla, bisərlə və strazlarla zəngin tikilən yüngül parçalardan asanlıqla üzə çıxarmaq mümkündür. Uzunqollu qapalı fasonları düz yaxud dar şalvarlarla birgə geyinirlər.

Hindistanlıların ənənəvi geyimi olan sarini çox asanlıqla təkrarlamaq olar, bu məqsədlə moruq yaxud albalı rəngli parlaq gül-çiçək kompozisiyalarla bəzədilmiş nazik və yüngül libası geyinmək kifayətdir. Sıx büzməli ətək, həmçinin eyni incəliyə və yüngüllüyə malik parçadan hazırlanmış şərf sözügedən milli kostyumun oxşarlıq imitasiyasını yaratmış olacaq. Gecə ziyafətləri üçün nəzərdə tutulmuş libasların və paltarın tikilməsi məqsədlə yarımşəffaf şifon və krujevalarla bəzədilmiş material daha çox uyğun olacaq.

Ərəb geyimin pərəstişkarlarına aşağıya doğru genişlənən, pastel çalarlı qapalı və uzun paltarlara diqqət yetirmək məsləhətdir. Sözügedən bu modelləri koloritli qollar və lif üzrə yerləşən ornamentlər bəzəyir.

Sərbəst ipək şalvarlar və rəngli tunika – şərq üslubunda hazırlanmış və geniş istifadə olunan səciyyəvi yey geyimidir. Ənənəvi libaslar üçün parlaq rənglərin mövcudluğu bir o qədər də yerinə düşmür, lakin avropasayağı dəbpərəst qadınlar üçün bunlar əhəmiyyətli dərəcədə onların əhval-ruhiyyəsini qaldıracaq. Hətta

spesifik printlərin istifadəsi ilə tikilmiş sadə şalvarlı kostyum həmin anda ca onun sahibəsinin cəlbədiciyini və özünəməxsusluğunu nəzərə çarpdirmış olur.

Kişilər üçün geyimin şərq üslubu. Bəşəriyyətin güclü yarısı üçün nəzərdə tutulan qarderob təvazövlü olması və daha az ifadəliliyi ilə fərqlənir. Kostyumda şərq mənsubiyyətinə eyham vuran kiçik ləkə-aksesuarların – print edilmiş boyun dəsmalların, nazik şərtlərin, qalstukların olması mümkündür.

Dəbli üsluba şübhə yarratmayan aşkar mənsubiyyəti geniş şalvarların köməyi ilə diqqət mərkəzinə gətirmək mümkündür. Mənşəin geniş coğrafiyası onlara müxtəlif adların verilməsini təklif edir: əfqani, ələddinlər, sultanlar, pavlinlər (tovuz quşu), pəncabi, zuavlar, şalvarlar və sair. Qıyası, bu, miyançalı yaxud nazik slonkalı şalvardır. Olduqca maraqlı modelləri Orta Asiya, Balkan, Yunanıstan, Yaxın və Uzaq Şərq, Hindistan, Çin, Yaponiya xalqlarının milli kostyumlarında tapmaq olar.

Geniş şalvarların meydana gəlməsi və böyük bir arealda yayılmasının başlıca səbəbi sərbəst biçim olmuşdur ki, məhz bunun sayəsində isti ölkələrin sakinləri özlərini kifayət qədər rahat və komfortlu hiss edirdi. Bu geyim bədəni günəşdən etibarlı şəkildə örtür və havanı çox yaxşı şəkildə buraxır.

Müasir dəb kataloqlarında balaqları arasında yerləşən sallanan hissəyə malik şalvarların bütün növlərini işarə edən “saryel” termininə daha tez-tez hallarda rast gəlinir. Bu gün şərq üslubunda hazırlanmış şalvar nümunələri geyimin şəhər üslubunun tamhüquqlu nümayəndələri qismində çıxış edir və aşkar surətdə nəzərə çarpan gender mənsubiyyətinə malik deyil.

Şərqi obraza dair əlavələr - Aksesuarlar və bəzək əşyaları olmadan mükəmməl və tam yararlı trendi təsəvvür etmək olduqca çətindir. Şərq üslubu metaldan və daşlardan hazırlanan çoxlu sayda və növdə müxtəlif məmulatları özündə çox rahat və gözəl birləşdirir. Qəliz və mürəkkəb sırğalar, içi boş, köpdürülmüş qolbaqlar, çoxyaruslu muncuqlar, olduqca gözəl və dəbdəbəli üzüklər – bütün bunlar ifadəli və effektiv obrazın qurulmasında müstəsna rol oynayır.

Səciyyəvi xarakter daşıyan makiyaj haqqında da unutmaq olmaz. Ümumilikdə, şərqdə makiyaj sadəliyi və təvazövlü olması ilə fərqlənir. Və yalnız şərq gözəlinin gözləri baxışının dərinliyi və itiliyi ilə nəzərə çarpacaq dərəcədə diqqət çəkir. Bundan əlavə, parlaq təəssüratın yaradılması məqsədilə gözləri tünd və qatı maddələrlə olduqca cəlbedici şəkildə çəkirlər.

Saçlara gəlincə, burada müvafiq saç düzümünü yaratmaq hər şeydən asandır. Onları çiyinlərə buraxmaq və nazik və incə qurşaqla yaxud yaraşlıq muncuqlarla bəzəmək kifayətdir.

Müəyyən üslubda hazırlanmış geyim kimə yaraşır?

Şərq dəbinin ekzotikliyi və qeyri-adiliyi dövrü bir o qədər də uzaq olmayan keçmişdə qaldı. Bu gün belə midellər və onların ayrı-ayrı elementləri işgüzar mühitdə, bayram tədbirlərində və şənliklərdə, həmçinin istirahətdə və dostluq görüşlərdə kifayət qədər yerinə düşən və uyğun kimi görünür.

Kişilər üçün pambıq, denim, qalın trikotaj parçadan berrəngli və eyni çalarlı şalvarlar hazırlanır. Onlar pencəklərlə çox yaxşı uzlaşır və müxtəlif həyat situasiyaları üçün qeyri-adi kostyumun əmələ gəlməsinə səbəb olur.

Qadınlar incə ipəkdən, atlasdan, kətandan hazırlanan və zəngin rəng qammasına malik printlərlə bəzədilmiş geyim nümunələrinə daha çox üstünlük verirlər. Berrəngli və eyni çalarlı şalvarla birlikdə geyinilən klassik jaket yaxud gəşəng top nəcib və eleqantlı bir obraz əmələ gətirir.

Tuniklər və libaslar istənilən fiquraya və bədən quruluşuna malik qadınlara əla yaraşır. Sərbəst bişimə və gözəl, dəbdəbəli işlənmə sayəsində onlar bədən quruluşunun, demək olar ki, bütün çatışmazlıqları və qüsurları çox uğurla gizlədir.

Yekunda. Şərq motivlərdən başqa heç bir başqa üslub o dərəcədə maraqlı oyaqıcı və sirrli bir obraz ərsəyə gətirmək iqtidarında deyil. Bu məqsədlə qapalı tünd rəngli paltar geymək və qara maddə ilə gözləri çəkmək qətiyyənlə lazım deyil. İncə və zərif qadın obrazını aksesuarların bolluğu və libasların rəngbərəngliyi ilə hədsiz dərəcədə ifrat yükləmək də olmaz. Şərqi look – bu, xırdalıqların və nüansların xüsusi qarışıqı, xüsusi əhval-ruhiyyə, mötədiliyi və gözəl zövqdür.

2.2. Şərqi cazibəsi - Mərakeş və Hindistan geyim tərzləri

Mərakeş üslubunun xarakterik əlamətləri. Şərqi geyiminin elementlərinə olan çoxdankı maraq ötən əsrin 60-cı illərində daha da qızıqdırılmışdır. Məhz həmin illərdə Avropada hippie hərəkatının sıçrayışlı yüksəlişi qeyd edilmişdi. Gənclik submədəniyyətin nümayəndələri insanların ümumi kütləsindən ictimai quruluşun dayanıqlı formalara mütərəqqi baxışları ilə seçilirdi. Hippilər tam ciddi surətdə buddizmlə maraqlanırdı, məhz buna görə də onlar şərqi geniş surətdə yayılmış dini baxışlardan təkcə fəlsəfi ideyaları və baxışları deyil, həmçinin geyimin də yeni üslubunu mənimsəmiş oldu.

Əzəldən kostyumun əsas qisminə hindistanlı rahiblərin gündəlik geyimi – kobud parçadan sadə uzun paltar götürülmüşdür. Şərqi libaslarına olan dəb obıvatellər (sadə yerli sakinlər) arasında sürətlə yayılmışdır və gələcək inkişafı üçün ciddi stimullar almışdır. Mərakeş sakinlərinin qarderobundan dəbperəst qadınların diqqətini cəlbə – kapüşonlu (paltarların yaxasına tikili başlıqlı) uzun sürtük şəklində hazırlanmış ənənəvi qadın geyimi cəlb etmişdir.

Libasın səciyyəvi cəhəti kimi parçanın parlaq rənglərdə olması, xırda düymə və ilgəklər, eləcə də ipək naxıştımə, muncuq və daşlarla bəzədilmiş çoxsaylı bəzək əşyaları qeyd edilməlidir. Ənənəvi bayram geyimi məxmərdən, ipəkdən, zərxdən hazırlanır. Gündəlik əşya və məmulatların istehsalı üçün sadə təbii materiallardan istifadə olunur. Qadınların bel xəttini nəzərə çarpdırmaq üçün qalun adlanan dar naxışlı kəmərlər tətbiq edilir. Bayram obrazları üstən geyinilən parlaq və canlı rənglərdə tikilmiş kaftan tamamlayır.

Aksesuarlar qisminə kifayət qədər ağır və böyük, qiymətli materiallardan olan bəzək məmulatları – qızıl, gümüş, füzə, kəhraba və bu kimi digər qiymətli metal və daşlardan hazırlanmış üzüklər, həmçinin muncuqlar, qolbaqlar və s. əşyalar seçilir. Bir o qədər də varlı olmayan vətəndaşlar öz paltarını taxtadan, metaldan yaxud şüşədən bijuteriya ilə bəzəyirlər. Həmçinin afrikalı gözəlçələrdə əllərini xna vasitəsilə qeyri-adi və cəlbedici naxışlarla bəzəmək kimi gözəl bir ənənənin olmasını qeyd etmək yarinə düşərdi.

Geyimdə hind üslubu — şərq gözəlçələrinin koloriti və ənənələri.

Şərq mədəniyyətin magiyası artıq üzün əsrlər boyu ardıcıl olaraq yaradıcı peşələrə aid insanların baxışlarını və maraqlarını özünə cəlb edir. Qədim xalqların mistik və sirlərlə dolu ruhu, eləcə də qeyri-adi dayanıqlı adət və ənənələr yazıçıları, rəssamları, memarları, modelyerləri daim ilhamlandırır, yeni-yeni yaradıcılıq zirvələri fəth etməyə sövq edib. Hindistanı bəşəriyyətin beşiyi adlandırırlar. Məhz burada falçılıq və cadugərlik bilgiləri meydana gəlmiş, insan sağlamlığının və insan orqanizmində enerjinin hərəkətinin qorunub saxlanması barədə ilk traktatlar yazılmışdır.

Ölkənin mədəni irsinin ayrılmaz hissəsi kimi hind kostyumunun tarixi bir neçə minilliyi əhatə edir. Sari kimi tanınan ənənəvi geyim nümunəsi, heç şübhəsiz, dünyada ən məşhur qadın geyimidir. Sariyə olan dayanıqlı və davamlı tələb uzun illər ərzində ətraf insanların saf və səmimi maraqla təmin olunur. Bu gün geyimdə rast gələ biləcəyimiz hind üslubu necə görünür? Şərq libaslarının gözəlliyi və sirri nədən ibarətdir? Bu suallara bir yerdə cavab tapmağa cəhd edək.

Üslubun xarakterik xüsusiyyətləri. Şərq obrazlarının yaradılmasının başlıca prinsipi – bu, parlaq rənglərlə bəzədilən parçalarla birgə uyğunlaşdırılan ənənəvi kostyum elementlərinin mövcudluğudur. Hind üslubu həmin ölkənin tək-cə dini və mədəni xüsusiyyətlərə söykənmir. Qarderoba daxil olan bütün əşyalar mütləq şəkildə yerli ərazinin iqlim şəraiti ilə birbaşa bağlıdır.

- Parçalar. Materialların təbii mənşəyi sayəsində üslubda olan paltarlar komfortluğu və praktikliyi ilə seçilir. Onlar istifadə zamanı insanı yaydan bərk istilərdən, qışda isə soyuq və şaxtadan qoruyaraq il boyu komfortluğu təmin edir. İpək, çit, batist, muslin və bu kimi digər nazik və zərif parçalar kostyumu yüngülləşdirməklə bərabər insan bədəninə rahat “nəfəs almağa” imkan yaradır.

- Geyim fasonları. Şərq kostyumlarında müşahidə olunan bütün sileut xətləri öz incəliyi və çəkisizliyi ilə fərqlənir. Hind dəbi üçün bağlı fasonlar və çoxlaylıq səciyyəvi xarakter daşıyır. Nazik yarımşəffaf parçalar bədəni sərbəst şəkildə bürüyür və qamətli fiquranı ancaq-ancaq cizgiləndirir. Geniş paltar

nümunələri qadın bədəninin böyük hissəsini gizlədir və kənar baxışlar üçün əlçatanlığı əhəmiyyətli dərəcədə məhdudlaşdırır.

- Rənglər və rəsmlər. Hind üslubunun parlaq və həyatsevər rəngləri effektiv obrazlar və son dərəcə gözəl birləşmələr yaradır.

- Geyimdə qırmızı, narıncı, açıq yaşıl, füzə, sarı rənglərin müxtəlif çalarları dominantlıq təşkil edir. Heyvan və gül-çiçək printli, qəhvəyi, qum, çəhrayı rənglərə boyanmış basma parçalar olduqca populyardır. Qeyri-adi və mürəkkəb tikmə naxışlarla birləşmədə dolğun və məzmunlu fon gənc qızların fərdliliyini və onun paltarının unikallığını nəzərə çarpdırır.

- Dekorativ elementlər. Hindlilər müəyyən üslubda olan paltarların zəngin işlənməsilə bağlı simiclik etmirlər. Həmin paltarlarda müxtəlif toxunma naxışların, print edilmiş tesmanın (şəridin) bəzək işlərinin, qızıl saplarla, rəngli bisərlə (xırda muncuqlarla), kiçik daşlar və muncuqlarla müxtəlif tikmə naxışların istifadəsi yerli hesab olunur.

- Zərif və gəşəng parlaq naxışlar yaxud şərq ornamentlərlə gündəlik geyim əşyalarını bəzəmək kifayətdir ki, qadının zahiri görkəmi şarm, gözəllik, lətafət və sirr pərdəsi dərhal çeydana gəlsin. Müxtəlif dekor təkrarolunmaz kolorit yaradır və hind üslubunu digər cərəyan və istiqamətlərdən nəzərə çarpacaq dərəcədə fərqləndirir.

- Aksesuarlar. Hindistanda qadınlar tərəfindən çoxsaylı qolbaqların, asmaların, muncuqların, üzüklərin istifadəsi qəbul olunub və təbii bir norma kimi dəyərləndirilir. Hətta topuq və qarın nahiyəsi üçün də xüsusi bəzəklər mövcuddur. Qızıl məmulatlar mütləq şəkildə qiymətli daşlarla inkrustrasiya olunaraq bəzədilir.

Ənənəvi aksesuarlara həmçinin müxtəlif rənglərlə boyadılmış dəsmallar da aid edilir. Onlar basma parçalardan hazırlanır və bir çox hallarda ənənəvi şərq ornamentlərlə onların üzərində əllə müxtəlif tikmə naxışlar yaradılır. Müəyyən üslubda hazırlanmış şəntalar böyük ölçüləri və parlaq rəng qamması ilə diqqət çəkir. Metal aplikasiyalar, etnik rəsmlər, vəhşi heyvanların təsvirləri hind əhval-ruhiyyəsinin özünəməxsusluğunu qeyd edir.

- Ayaqqabı. Əsas tələb – praktiklik və yüngüllükdür. Bunlar səndəl, bosonojka (açıq tuflilər), baletkalar ola bilər. Şərq ruhunu nəzərə çarpdırmaq məqsədilə onları parlaq şərq printləri ilə bəzəmək yaxud biser, tikmə naxışlar, lentlərlə dekorlaşdırmaq kifayətdir.

Hind üslubunun xarakterik cəhəti geyimdə asimmetrikiyin mövcudluğu hesab olunur. Çiyini bir qədər açmaq yaxud bir tərəfini şərf, palantinlə örtmək olar. Trendin daha bir səciyyəvi əlaməti – drapirovkadır. Çoxlu sayda büküklər yaxud sıx büzmələr qadın fiqurasını rəvan və süzgünlüklə əhatələyir və bu keyfiyyəti sayəsində bədən quruluşunda ola biləcək hər hansı mümkün çatışmazlığı pərdələyir.

Kolorit istiqamətin səciyyəvi atributları. Qədim zamanlardan bəri hind üslubu üçün xarakterik olan iki şey bugünümüzə gəlib çatmışdır – sari və kamiz şalvarı. Geyimin baza növləri ən yeni kollksiyaların işlənilib hazırlanması üzərində çalışan modelyerlər üçün tükənməz ilham mənbəyi qismində xidmət edir.

- Sari – sərbəst uzun dondur, onu ənənəvi üsulla tikirlər, sadəcə parçanın uzun hissəsindən kənarlar emal edilmək şərti ilə yaradırlar. Hazır parça materialının uzunluğu on metrə qədər çatır. Onu fiqur ətrafına bir neçə dəfə bağlayır və bununla yanaşı qabaq hissədə sıx büküklər əmələ gətirməklə bədən möhkəm bərkidirlər.

Parçanın axırını iki metrə yaxın hissəsi sərbəst sonluq əmələ gətirir ki, onu çiyindən bel üzərinə atırlar. Ətək-sari ilə mütləq şəkildə top-çoli geyirlər. Top-çoli bədən üzərində kip oturan qısaqollu koftadan ibarətdir. Çoli nazik parçadan tikilir və sarinin rənginə və fakturasına uyğun olaraq seçilir. Gündəlik həyatda təvazövlü çalarlı və printli parçalardan istifadə olunur. Təntənəli hadisələr üçün nəzərdə tutulan sarilər bahalı parçalardan tikilir. Bu bayram və ziyafət libasları zəngin əl tikmə naxışları, qızıl və daşlarla bəzədirlər.

- Şalvar kamiz – geniş şalvardan və uzun tunikadan ibarət komplektdən təşkil olunur. Şalvarda çoxlu sayda büküklərə malikdir ki, onlar sərbəst siluet yaradaraq aşağıya doğru daralır. Geniş kamizdə adətən tam qapalı yaxalıq və uzun qollar olur. Havanın sərbəst şəkildə nüfuz etməsi, həmçinin rahat hərəkətlərin

təmin olunması məqsədilə yan tərəflərdən dərin kəsiklər nəzərdə tutulur. Şalvar kamiz həm də gündəlik və bayram variasiyalarında yerinə yetirilir.

Hind qarderobunun tipik əşyalarına həmçinin dupatta – bəzəkli rəsmlərə yaxud kiçik muncuqdan hazırlanmış tikmə naxışlara malik uzun şəffaf şərf də aid edilir. Bu, çoxfunksiyalı bir əşyadır və onu müxtəlif hallarda geyirlər. Dupattanın bir çiyinə atılması, bel ətti ətrafında bağlanması yaxud çalma və ya kapüşon şəklində baş nahiyəsinə sarınması mümkündür. O, layirli bəzək qismində xidmət edir və paltara əlavə zəriflik, incəlik, gözəllik və eleqantlıq gətirir.

2.3. Sirli Misir və Bohem tərz

Geyimlərin populyar rəngləri təbiətin çalarlarını təkrarlayır. Həmçinin böyük miqdarda qara rəngdən istifadə olunur ki, bu da müxtəlif təsvirlər üçün rahat fon qismində çıxış edir. Parçalar üzərinə həndəsi fiqurlardan, gül-çiçək kompozisiyalardan, animalistik süjetlərdən ibarət rəsmlər yerləşdirilir. Geyim pambıq, kətan, ipək parçalardan tikilir. Həmçinin dəri və yun materialları da olduqca populyardır. Hazır məmulatlar baroma (saçaqlar), xəz, lələklər, heyvan dırnaqları ilə dekor edilir.

Afrika dəbində berrəngli və eyni çalarlı parçalardan tikilmiş geyim əşyalarına rast gəlmək, demək olar ki, heç mümkünsüzdür. Gənc qızlar üçün sadə biçimli və istənilən uzunluğa malik ətəklər, donlar, sarafanlar nəzərdə tutulur. Geyim çox vaxt tamamilə yaxud ayrı-ayrı yerlərdə drapiroverka edilir. Kişi qarderobu sadə şalvardan və köynəklərdən, zamşa parçalardan tikilmiş və xəz işlənmələri ilə tamamlanmış gödəkcələrdən ibarətdir.

Çoxsaylı bəzək elementləri böyük ölçüləri ilə fərqlənir. Onlar metal, ağac, dərindən düzəldilir. Üslubun parlaq əlaməti kimi çoxsaylı hörükcüklər və yüngül səliqəsizliyi təqlid edən qalın, gur saç düzümləri qeyd oluna bilər. Baş nahiyəsinə dəsmallar və sarğılar bağlanılır, ayaqlara isə bosonojka - üstüaçıq tuflilər və tanketka altlığı olan yüngük tuflilər geyinilir.

Üslubun əsasını müxtəlif boyalar təşkil edir ki, onların arasında qızılı, ağ, sarı, göy, füzə və qırmızı rəngli boyalar daha çox rast gəlinir. Parçalar üzərində yer alan rəsmlər iyeroqliflər, faraonlar, piramidalar, heyvan obrazlarının təsvirlərindən ibarətdir. Tikilmə üçün materiallar sırf təbii mənşəlidir. Çox vaxt bu, nazik kətanıdır, çünki Misirin iqlim şəraitinin xüsusiyyətləri onu ilboyu yetişdirmək imkanı verirdi. Əşyalar metal plastinkalar, tikmə naxışlar, uzun baxroma (saçaqlarla) işləyib bəzədirdilər.

Geyim sadəliyi və praktikliyi ilə fərqlənirdi. Qadınlar üçün uzun kip oturan libaslar, şortlar, şəffaf bürüncəklər, toplar nəzərdə tutulurdu. Kişilərə düz şalvar, sərbəst köynəklər, drapirovka olunmuş tuniklər yaraşır.

Alınmış obrazlar enni qayıq, ilnaşəkili qolbaq, iri üzüklər, metaldan hazırlanmış yastı asma elementlər, muncuqlarla tamamlanırdı. Baş nahiyəsi diadema ilə bəzədilir yaxud müxtəlif üsullarla bağlanan yaylıqla örtülürdü.

Etnik dəbin yuxarıda sadaladığımız istiqamətlərdən başqa, dünyada müxtəlif cərəyanların nəhəng bir çoxluğu mövcuddur. Ansamblın yaradılmasında başlıca meyar libasların baza biçimi, istifadə olunan materialın keyfiyyəti, səciyyəvi xarakter daşıyan ornamentlər, tipik rənglənmələr və müxtəlif aksesuarlardır. Dəbli istiqamətə mənsubiyyətin ifadə olunması məqsədilə insana öz obrazını milli xarakterli iki-üç elementi ilə bürüzə vermək kifayət edirdi.

Geyimin bohema üslubu — yaradıcı obrazın başlıca atributlarıdır. Bohema üslubunun populyarlığının yeni mərhələsi cari onilliyə təsadüf etmişdir. İstisna etmək olmaz ki, bir çox insanlara belə görünə bilər ki, guya həmin üslub hər zaman dəbdə olmuşdu. Belə bir hissiyatın səbəbi trendin çoxcəhətli olmasından və müxtəlif istiqamətlərlə sıx bağlılığından ibarətdir. Geyimin bohema üslubu əsas etibarilə yaradıcı peşələrin nümayəndələri tərəfindən seçilir ki, bura rəssamlar, şairlər, yazıçılar, musiqiçilər və s. daxildir. Trendin belə bir spesifik populyarlığa malik olması səbəblərini araşdırmağa çalışaq.

Zəngin tarixi yol. Bohema sözü ilə adətən istənilən bu və ya digər istiqamətin yaradıcı mühitini adlandırırlar. Haqqında danışdığımız bu yeni termin hələ XIX yüzilliyin sonlarında dövriyyəyə daxil olmuşdu. Geyimdə bohema

üslubu ilk dəfə İngiltərədə «Rational Dress Society» qadınlar cəmiyyətinin fəalları sayəsində ifadə edilmişdir.

Onun qadın nümayəndələrindən biri arxaik korsetin istifadəsindən açıqcasına, camaat qarşısında imtina etmiş və sərbəst siluetli yaraşığı libasa üstünlük vermişdir.

Həmin mütərəqqi ideya avropalı modelyerlərin ürəyincə olmuş və onlar böyük həvəs və ruh yüksəkliyi ilə inqilabi üslubda setlərin işlənilib hazırlanması işini girişiblər. Əsas qismində həmin zamanlarda Bohemiyada – indiki Çexiya ərazisində yerləşən provinsiyalardan birinin ərazisində yaşamış etnik qaraçıların kostyumları götürülmüşdür. Qadın geyiminin başlıca əlamətləri isə dar, kip oturan lif və sərbəst geniş ətək idi.

Daha sonrakı illərdə bohema üslubu öz imkanlarını əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirmişdir. Bu, kişilər üçün nəzərdə tutulan bəzi tualet predmetlərinin qadın qarderobuna daxil edilməsi sayəsində baş vermişdir. Uzaq 20-ci illərdə əfsanəvi Marlen Ditrix şalvar geyinmiş ilk qadın kimi tarixə düşmüşdür.

Bu, “uniseks” adı altında tanınan qeyri-adi istiqamətin yaranması və inkişaf etməsinə təkan kimi xidmət göstərmişdir. Beləliklə, yaradıcı insanların üslubu klassik qadın geyiminə qarşı öz etirazının aktuallığını bir daha təsdiq etmiş oldu.

Sonrakı illərdə bohema istiqaməti dəfələrlə öz şəklini dəyişmiş, müxtəlif sosial hadisələrin və dünyada baş verən hadisələrin təsirinə uğramışdı.

Hipmi dəbindən də çoxlu sayda maraqlı ideyalar keçmişdi. Məsələn, yaradıcı üslub naxışlı və bəzəkli parçalardan yaradılan sərbəst siluetli təbii geyimlə zənginləşmişdi. Saçlara hörülmüş rəngli tesma (şərid), xırda muncuqlardan ibarət bəzək əşyaları, dəri qayıqlar, baş sarıqları kimi parlaq aksesuarlar da həmçinin trendin müxtəlifliyini və daha da cəlbedici olmasını təmin edən amillər sırasında yer alır.

Bohema ilə parallel şəkildə inkişaf edən müxtəlif cərəyanlar da həmçinin olduqca yaxın idi. Buradan bir neçə ayrı-ayrı cərəyan törəmiş, formalaşmış və inkişaf etmişdi. Etno, boho, eko, qarson, qetsbi, Şanel kimi üslublar bohema tendensiyası ilə yaxın qonşuluqda yer alır.

FƏSİL III. AVROPA VƏ ŞƏRQ ÜSLUBLU GEYİMLƏRİN QARŞILIQLI ƏLAQƏSİ

3.1. Qərb və Şərq elementlərinin birləşdirildiyi kolleksiyaların yaradılması prinsipləri

Həm dəbli olacaq, həm də, bununla bərabər, milli kostyumun orijinallığını və bütün xüsusiyyətlərini qoruyub saxlamağa qadir olan Qərb və Şərq elementlərinin birləşdirildiyi kolleksiyanın yaradılması bu fəaliyyət istiqamətində çalışacaq dizaynerlərdən dəbin müasir tendensiyaları sahəsində bilgilərin ortaya qoyulmasını və onların inkişaf etdirilməsi məsələlərində intuisiyanın olması zəruriliyini deyil, həmçinin üslublaşdırılma ilə bağlı peşəkar bilik və səriştələrin mövcudluğunu da tələb edir.

Dəbin müasir tendensiyalarının inkişafının müşahidə olunması və izlənməsi belə bir nəticəni hasil etməyə imkan verir ki, son 5 il ərzində dizaynerlərin yaradıcılığında etnik üslubda yaradılan kolleksiyalar xüsusi yerlər tutur. Sözügedən həmin tendensiya təkcə peşəkar dizaynerlərin fəaliyyətində deyil, həmçinin bu sahədə yenidən çalışmağa başlayan dizayner mütəxəssislərin işlərində də müşahidə oluna bilər. Bu arada «International-Fashion», «Etno-Dar» və bu kimi digər kolleksiyaların milli kolleksiyalar arasında keçirilən ixtisaslaşdırılmış müsabiqələrin meydana gəlməsini də qeyd etməmək olmaz. Haqqında danışdığımız istiqamətin sonrakı inkişafının proqnozlaşdırılması məqsədilə müasir dövrdə sözügedən həmin istiqamətin yaranma səbəblərini müəyyənləşdirmək lazımdır.

Məlum olduğu kimi, dəb aləmində bu və ya digər tendensiyaların əmələ gəlməsi cəmiyyətdə baş verən sosial, iqtisadi və digər proseslərlə qırılmaz surətdə bağlıdır. Meqapolislərdə həyatın inanılmaz dərəcədə yüksək ritmi, işdə daim baş verən streslər, avtomobil tıxacları və pis ekoloji vəziyyət insanları təbiəti daya yüksək qiymətləndirməyə, onun qədrini bilməyə məcbur edir.

Müasir insan şəhər həyatının onun üçün artıq vərdiş halını almış üstünlüklərdən imtina etmək iqtidarında deyil və təbiətlə bağlılıq hissiyatını

yaratmağa qadir olan xarici atributların axtarışında olmaq, onları istifadə etmək məcburiyyətində qalır. Xalq kostyumunun hər hansı əlamətlərinə əsaslanan “etno” üslubu təbiətin, belə demək mümkündürsə, müəyyən qədimliyi və əzəliliyini, təbiətə yaxınlığını, bu isə o deməkdir ki, həmçinin sakitliyi, dincliyi, əmin-amanlığı və müəyyən yüngüllüyü duymağa imkan verir.

“Etno” üslubu – ümumiləşdirilmiş, toplanmış bir məfhumdur, çox vaxt hər hansı konkret mədəniyyətə yaxud xalqa onun aidiyyəti olmur, bir çox hallarda isə bu üslub xalq kostyumunun elementlərinin üslublaşdırılması kimi görünür. Etno üslubun istifadəsi müasir dəbə orijinallığı, özünəməxsusluğunu və parlaqlığını qoruyub saxlamağa şərait yaradır. Onun köməkliyi ilə dizaynerlər parlaq və sirli, yumşaq və cəsarətli obrazlar yaradır, çünki etno-üslub – tükənməz ilham mənbəyidir. Folklyor gündəlik obrazı zənginləşdirmək, onu daha ifadəli və mənalı etmək iqtidarındadır, və qarışıqın özündə əsas, başlıca yenilik mövcuddur.

Etnik geyim əşyaları müasir şəhərli gənc qızın obrazına üzvi surətdə uyğun gəlir, belə paltarda o, köhnə dəbdə geyinmiş kimi görünür, çünki dizaynerlər onlara tarixin bəxş etdiyini böyük ustalığ və məharətlə istifadə edə bilirlər. Oscar De La Renta, Roberto Cavalli, Kenzo, Jean Paul Gaultier, Etro və bu kimi digər adlı-sanlı dəb evləri son mövsümlərdə etnik notları möhkəm təsbit edə bilmişlər. Son mövsümlər ərzində gül-çiçək printləri daha populyar idi, lakin bu sırada ekzotik orideyalar (səhləb çiçəkləri) deyil, rus lalələri, irislər (süsənlər) yer alır.

Həm dəbli olacaq, həm də milli kostyumun orijinallığını, bütün xüsusiyyətlərini və özünəməxsus elementləri qoruyub saxlayacaq kolleksiyanın yaradılması təkcə dəbin müasir tendensiyaları sahəsində biliklərin və onların inkişaf etdirilməsi məsələlərində intuisiyanın olmasını deyil, həmçinin üslublaşdırma sferasında peşəkar bilik və bacarıqların mövcudluğunu tələb edir.

Milli kostyumun xüsusiyyətlərini nəzərə çarpdırarkən, dizayner onların üzərində yenidən düşünür, onları yenidən qiymətləndirir və bunun əsasında müasir obrazlar yaradır, yəni üslublaşdırmanı həyata keçirir. Givenchy by Riccardo Tisci və Oscar de la Renta Belə yenidən qiymətləndirmənin misalı kimi dəb evlərinin işləri göstərilə bilər ki, burada parlaq naxışlar, qızılla işlənmiş tikmə naxışlar, sıx

naxışlar, rəngli yaylıqlar, xəz haşiyə etnoqrafik muzeylərdə sərgilənən ekspozisiyalardan götürülmüş və müasir forma və materiallarla birgə istifadə olunur, məsələn, Givenchy by Riccardo Tisci və Oscar de la Renta.

Milli kostyumun müasir dəbə göstərdiyi təsiri həddindən artıq qiymətləndirmək çox çətin, həmçinin nəzərə almaq lazımdır ki, ictimaiyyət ekologiyanın qorunub saxlanılmasına get-gedə daha çox səylər göstərir, bu da aşağıdakı qənaətin gəlinməsinə səbəb olur: “etno” üslubu öz populyarlığının pik nöqtəsindədir və yiyələndiyi bu mövqeləri kifayət qədər uzun müddət ərzində, daha dəqiq desək ən azı 3-5 il ərzində qoruyub saxlamayacaq.

Müsəlmanlara geyimin yaradılması dizaynerlər üçün daha çətin və mürəkkəb proseslərlə müşayiət olunur, çünki şəriət nomaları onları sərt və ciddi çərçivədə olmalarını və kənara çıxmamalarını tələb edir. Çox vaxt dizaynerlər müsəlman qadınlar üçün geyim nümunələrini yaratmağa “qorxurlar”, çünki forma, detallar, dekor, rəng və bu kimi digər kompozisiya elementlərdən istifadənin məhdud şəraitində öz yaradıcı fərdliliyini necə büruzə verə biləcəklərini təsəvvür edə bilmirlər.

Folklor üslubunu inkişaf etdirən yaradıcı dizaynerlər üçün ümumi tövsiyələri müəyyən edir:

1) Öz kolleksiyasının konsepsiyasını işləyib hazırlayarkən, dizayner nəhəng bir iş həcminin öhdəsindən gəlməlidir – milli kostyum elementlərindən o, aktualıq kəsb edəcək gözəl və yaraşlıq geyim nümunəsini ərsəyə gətirməlidir ki, həmin nümunəni milli estradanın müğənnisi deyil, adi gənc qız geyinməyi istəsin.

Kostyumun milli xüsusiyyətləri əsasında geyim yaradarkən, onun istehlakçını müəyyən etmək lazımdır, burada söhbət həmin geyimin istehlak bazarında bu və ya digər mövqelərə yiyələnməkdən gedir ki, modelləşmənin başlıca “Kim üçün?” sualına cavab vermək lazım gəlir.

2) Forma, biçim, rənglərin və materialların seçimi kostyumun xarakterinə uyğun olmalıdır, yəni “Nə üçün?” sualına cavab verilməlidir. Kostyumun utilitar xassələri də bundan asılıdır.

3) Kolleksiyanın obrazı, onun mövzusu vacibdir ki, sonuncunun mahiyyəti və məzmunu yaradılan modellər vasitəsilə açılır. Modellərin müxtəlifliyini forma, obyektlər, rəng və personajın xarakterindən əmələ gələn məhz vahid obraz birləşdirməlidir. Məşhur fransız üslubçu (stilist) Emmanuel Galea 2011-ci ilin sentyabrında Rusiyada yerləşən ali tədris ocaqlarının birində keçirilən master-klasda dediyi kimi: “Üslubçu (yaxud dizayner) öz kolleksiyasında yalnız bir əhvalatdan bəhs edir”.

Biz aydınlaşdırmışıq ki, milli kostyum – rəssamın yaradıcılıq fəaliyyətinin xüsusi bir obyektidir. Etno-üslubda kostyumun yaradılması sənəti, istənilən hər hansı digər sənət növü olduğu kimi, onu yaradan ustadan məharət, biliklər, fantaziya, zövq, müəyyən vərdişlərin mövcudluğunu tələb edir. Milli kostyumun dəbə göstərdiyi təsir şübhəsizdir və burada insanlara sözün əsl mənasında əbədi dəyərlər yaratmağa sövq və kömək edən insan və təbiətin dərin vəhdəti, eləcə də hamıya gərəkli olan incəsənət parlaq bir surətdə özünü büruzə verir.

3.2. Məşhur dizaynerlərin kolleksiyalarında Şərq ruhu

Qadın qarderobunun bir elementi kimi, libaslar olduqca uzaq keçmişdə meydana gəlmiş və çağdaş dövrümüzə, bugünümüzə qədər ən tələb olunan və populyar olaraq qalmışdır.

Şərq üslubunda hazırlanmış libaslar xüsusilə dəyərlidir, çünki burada sözün əsl mənasında böyük bir sivilizasiya, nəhəng bir dünya öz əksini tapır, həmçinin bu, modelyerin və dizaynerin fantaziyası təcəssüm etdirilən əsl şedevr, şah əsərdir. Şərq üslubunda hazırlanmış həddindən artıq parlaq və, belə demək mümkündürsə, hətta müəyyən qədər rüsvayçı geyim məmulatları planetimizin hər bir güşəsində pərəstişkar qadınları tapa bilir.

Hər il məşhur kutüryelərdən yeni kolleksiyalar təqdim olunur — Antonio Berardi, Jean Paul Gaultier, Corrie Nielson, Tsumori Chisato. Nümayiş etdirilən və

şərq ənənələrinə uyğun olaraq yerinə yetirilmiş geyim nümunələrinin gözəlliyi, lətafəti, zərifliyi və eleqantlığı qarşısında duruş gətirmək qeyri-mümkündür.

Şərq üslubunda hazırlanmış paltar nümunələri nədən ibarətdir? Bu gün dizaynerlər tərəfindən siması yenilənmiş və dəyişdirilmiş, Hindistan, Yaponiya kimi şərq ölkələrini təmsil edən libaslar şərq üslubunun geyim nümunələri kimi təqdim edilir. Onun hazırlanması üçün materiallar, naxışlar və səciyyəvi şərq elementləri tətbiq olunur.

Şərq geyim nümunələri daha qapalı olmalıdır, lakin buna baxmayaraq, bu gün açıq və yarım açıq modellərin inanılmaz dərəcədə nəhəng bir çoxluğu saysız-hesabsız prezentasiyalarda nümayiş etdirilir. Fotoşəkildə dizin yarısına qədər və dizdən aşağı uzanan geyim nümunələri təqdim olunur, bəzilərinin qolları var, bəzilərinin isə qolları yoxdur, bir neçəsində dik yaxalıq, digərində isə kəsik yer alır.

Bədənin bir hissəsinin açılması həmişə dəbdəbəli və olduqca gözəl aksesuarlarla – qolbaq, monisto, bir neçə sapdan ibarət muncuqlarla ə bu kimi digər cəlbedici bəzək məmulatları ilə nəzərə çarpdırılır. Şərq libasların ən yaxşı ənənələrə riayət edərək xalqların mədəniyyəti və məişətini, onların zövq və bağlılıqlarını əks etdirir.

Şərq libasların tikilməsi üçün parçalar. Məmulatlar bədən üçün rahat və xoşgedən təbii parçalardan – incə və zərif faktıralı pambıq və ipəkdən. Materialların xassələri və spesifik xüsusiyyətləri sayəsində məmulatlar rəngdən-rəngə çalır, parlayır və silueti çox gözəl bir şəkildə bürüyür.

Şərq ruhunda icra edilərək hazırlanmış geyim nümunələrinin əsas xüsusiyyəti qismində parlaqlıq, zəngin rəng palitrası və qeyri-adilik çıxış edir. Şərq üslubunda yerinə yetirilmiş bütün müasir libaslar qadınlara yüngüllük və sərbəstlik hissi gətirir, qadın obrazına sirli və romantik duyğular əlavə edir.

Şərq tipində hazırlanmış geyim məmulatlarında üstünlük təşkil edən rənglər arasında qara, ağ, narıncı, qızıllı, sarı və yaşıl rənglər göstərməlidir.

Libaslar rəngin dolğunluğu, koloritli rəsmlərlə heyratə gətirir. Qeyri-adi, yaraşıqlı ornament və naxışlar mənə yükləməsi daşıyır və çox vaxt nəisə işarələyir.

Şərq üslubunda hazırlanmış libasları necə geyinmək lazımdır? Bir o qədər də uzaq keçmişdə şərq ölkələrin geyimi ekzotik geyimlər sırasında yer alırdı və heç də hər zaman təntənəli tədbirlər üçün məqsədəuyğun və müvafiq hesab edilmirdi. Bu gün tematik aşam tədbirlərində yaxud şərq axşam ziyafətlərində iştirak etmək üçün ən yaxşı geyim seçimi – şərq üslubunda olan elementlərə malik libaslar yaxud köynəklərdir. Şərq üslubunda tikilmiş axşam ziyafət libasları tez bir surətdə dəbə daxil olmuşdur, onlar həm fərdliliyi, həm də zəriflik və incəliyi son dərəcə gözəl şəkildə nəzərə çarpdırır. Sırr deyil ki, belə məmulatlar böyük mədəni və bədii dəyəərə malikdir.

Tikmə naxışlar, payetkalar, muncuqlar və krujevalarla dekor edilmiş modellər olduqca yaraşıqlı və təntənəli zahiri görkəmə malikdir. Büzməli detallar, kəsiklər, asimmetrik biçim, ornament və naxışlar üsluba və obraza qeyri-adi xüsusiyyət və məğz gətirir. Dekolte və qollar sahəsində qeyri-adi formalar hər bir qadının orijinallığını və spesifik xüsusiyyətlərini qeyd edir. Dəbpərəst qadınlar böyük məmnuniyyətlə etnik rəsmlərə və şərq elementlərinə - printə, drapirovkalı ətəyə, qatlanmış alt hissəyə malik dəbdəbəli paltarlar geyirlər.

Bir o qədər də uzaq olmayan keçmişdə dəbə şərq üslubunda tikilmiş, xüsusi biçimi və dizayner tərtibatı ilə fərqlənən gəlin libasları daxil olmuşdur. Geniş qollara, büzmələnməyə, drapirovkaya, parlaq rəsmlərə, şərq üslubunda olan elementlərə malik məmulat hər bir gəlinə yaraşlıq gətirəcək. Hətta qonaqlar üçün çox gözəl paltar nümunələri tapmaq mümkündür. Libas-balon, şərq ölkələrinin təbiətini yaud məişətini əks etdirən müxtəlif naxışlar və rəsmlərlə bəzədilmiş futlyar qeyri-adi, ekzotik və orijinal görünür.

Qırçımlı, dik yaxalıq altında büzmələr olan libas – kök qadınlar üçün olduqca gözəl bir ansamblıdır. Kəkikli və enni toqqalı uzun və düz libaslar silueta qamətlik gətirəcək. Ombaların yaxud sinənin həcmi vizual surətdə artırmağı arzulayan gənc qızlara libasların üstünə kardiyanlar yaxud şərq üslublu tikmə naxışlarla bəzədilmiş bürüncəkləri geyinmək tövsiyyə edirlər.

Şərq üslubunda tikilmiş libasları nə ilə geyinmək məqsədəuyğundur? Dünyaca məşhur kuterye Antonio Berardinin təvazövlü libasları parlaq geyim

elementləri və aksesuarlarla uzlaşdırmaq daha yaxşıdır. Jan Pol Qotyedən olan epatajlı nümunələr berrəngli yaxud eyni çalarlı losinlər, açıq rəngli şlyapalar və çox da gözə çarpmayan bəzək əşyaları ilə kombinə olunur. Tsumori Çisatodan olan “tsipao” paltarları libas-futlyarları xatırladır və incə, zərif, eleqantlı dikdaban ayaqqabı və bir çox da gözə çarpmayan muncuqlu bəzək əşyaları ilə əla uzlaşır. Parlaq rəsmlər və düyünlərdəki çəp plankalar çoxlu sayda bəzəklərin olmasını tələb etmir, eleqantlı qolbağın yaxud günə. Eynəklərin mövcudluğu tam kifayət edər.

Rü dü Meyl dəb evi büzməli və drapirovka olunmuş ətəklə birgə nümunələr təklif edir ki, onlar yastı yaxud hündü platforma üzərində yüngül ayaqqabı ilə bir ansambl da olduqca harmonik görünür.

Korri Nilsonun kimonosu Yaponiyanı simvolizə edir, onu rahat ayaqqabı və minimum bəzək əşyaları ilə birləşdirmək daha yaxşıdır. Yay gəzintiləri üçün incə şərq üslubunda tikilmiş Şaneldən libaslar olduqca münasibdir. Ayaqqabı qismində sandal, yastı altlıqlı balektalar məqsədəuyğundur.

Əgər siz ətrafdakı insanları təəcübləndirmək, valeh etmək niyyətindəsiniz, onda buraxılış gecəsi üçün şərq üslubunda tikilmiş libas geyinmək məsləhətdir. Bu, qadın obrazının fərdliliyini, parlaqlığını və orijinallığı nəzərə çarpdırmağa imkan verəcək.

Parlaq rənglərdə hazırlanmış çoxlaylı şərq paltarları epatajlı və olduqca cəlbedicidir. Prada dəb evinin gənclər yönümlü libasları bürüncəklər və dar şərq şalvarları ilə gözəl kombinə olunur. Qırmızı və qara rəngli detalları, eləcə də qeyri-adi ətəklərlə birgə Yoxi Yamamotonun geyim məmulatları rahat ayaqqabı və xəzdən hazırlanmış dekor elementləri ilə harmonik ansambl təşkil edir.

Plyonka, plastik və metaldan olan geyim nümunələrinin daha qeyri-adi növlərini dizayner İris vann Herpen prezentasiya edir. Şanel fransız dəb evindən olan və hind üslubunda tikilmiş libaslar modellərin və rəng qammasının müxtəlifliyi ilə heyran edir. Belə geyim məmulatları zərif və eleqantlı ayaqqabı, eləcə də son dərəcə nəfis və qeyri-adi aksesuarlarla birləşdirmək aha məqsədəuyğundur.

Aksessuarlar. Şərq bəzək əşyalarının zəngin müxtəlifliyi parlaq ansamblar tərtib etməyə və qeyri-adi nümunələr hazırlamağa imkan yaradır. Çox vaxt bindi – qadın müdrikliyi və aqlının rəmzi tətbiq olunur. Həmin bəzək əşyası – üçüncü gözün oxşarıdır və rəsm yaxud alın yapışdırılması şəklində təsvir olunur. Bəzi hallarda aksesuar saçlarda bərkidilir və alın nahiyəsinin mərkəzində cəmləşdirilir. Şərq üslublu libaslar eynəklər, lentli ayaqqabılar, taxta qolbaqlarla tamamlanır. Səciyyəvi saç düzümləri də həmçinin ansamblın bir hissəsini təşkil edir.

3.3. Şərq üslublu müasir geyimlər

Mərakəş üslubunda müasir geyim. Şərq kostyumların elementləri artıq uzun müddətdir ki dəbli dizaynerləri özlərinə valeh etmişdi. Onların əsasında lakonik biçim və qapalı fasonlarla uzlaşmada dəbdəbəli və çox gözəl printləri, inanılmaz rəng nəfisliyi ilə seyr edənləri heyretə gətirən daim yeni kolleksiyalar işlənilib hazırlanır.

Şərq üslubunda geyim adətən düz şalvarla uyğunluq təşkil edir. Bu cür kostyum gözəl bədəni maraqlı və arsız baxışlardan tamamilə gizlədir ki, bu da qadın təbiətinin təvazökarlığı və əxlaqı, isməti haqqında deyir. Mərakəş əhval-ruhiyyəsinin üstünlük təşkil etməsi modelyrlərin xüsusilə yaz-yay kolleksiyalarında daha nəzərə çarpacaq dərəcədə özünü büruzə verir. Bu üslubun daha sadıq pərəstişkarı İv Sen Lorandır. O, uzun qadın geyimini daha müxtəlif və fərqli etmək üçün ətəyin biçimini mürəkkəbləşdirdi və onu gəliz, qeyri-adi ornamentlərlə bəzədi.

Mərakəş üslubunda tikilən geyim əşyaları gənclər arasında olduqca populyardır. İstirahətdə gənc qızlar tez-tez uzun, yüngül şifondan yaxud xəfif axan ipək parçalardan tikilən və tematik ornamentlərlə bəzədilən donlar-tuniklər geyinir. Mərakəş üslubunda hazırlanan qısa donlar dar şalvarla komplektləşdirilir.

Dəbli libasları ənənəviliyin dar çərçivəsindən çıxartmaq məqsədilə dizaynerlər biçimə daha çox incə, zərif və eleqant xətlər əlavə edir. Yüngül incə

libaslar çox vaxt şəffaf yaxud krujevalı parçadan hazırlanan haşiyələrlə zənginləşdirirlər.

Əlavə aksesuarların və bəzək əşyalarının köməyi ilə belə elementlərin maskalanması qadın bədəninin bütün cazibəli yerlərini bacarıqla gizlədir və afrikalı obraza daha böyük müəmma, sirr və cəlbedicilik gətirir.

Şərq ruhunda bəzək əşyaları. Baş nahiyəsi çalma (əmmamə) şəklində burulan rəngli dəsmallarla gözəl sarıyırlar. Parlaq sarıqlar həmçinin ənənəvi kəmərlərdə istifadə edir və onları şalvara bərkidirlər. Əl və ayaqlarda ən müxtəlif bəzək əşyaları gənc insanların xüsusi marağına səbəb olur. Qolbaqlar, bilək sargıları, şərq motivli üzüklər xırda biserdən (muncuqdan), nazik rəngli rezinlərdən, qaytanlardan, şəriddən, dəri zolaqlarından və digər əl altında olan materiallardan müstəqil surətdə hazırlayırlar. Naxışlı hörülmənin çoxsaylı texnologiyaları meydana gəlmiş və uğurla inkişaf edir, onlar mərakəş üslubunda sözün əsl mənasında incəsənət əsərlərini yaratmağa imkan verir.

Hind üslubunda müasir getim əşyaları. Yerli sakinlər nadir hallarda gündəlik həyatlarında ənənəvi milli geyimdən istifadə edir. Bu gün daha tez-tez hallarda avropalı modellərə oxşar modelləri yaxud qərbi standartlarına uyğun modernləşdirilmiş xalq kostyumları geyinirlər.

Sarı əvəzinə qadınlar hava qədər yüngül parçalardan tikilən uzun libaslar və əteklər istifadə edirlər. Zəngin tikmə naxışlar, rəsm naxışları və başqa dekor incə aksentlər yaradır, obrazın romantikliyi və səmimiyyətini qeyd edir. Qısa top-çəli şalvarı yaxud uzadılmış ətəyi tamamlayaraq gündəlik obraza çox gözəl yaraşır.

Müasir şalvar-kamiz ənənəvi formalardan müəyyən qədər fərqlənir. Geniş şalvar əvəzinə dar modellər in istifadəsi qəbul olunur. Tuniklər daha açıq edir və bu məqsədlə yarımsəffaf parçalardan və çoxsaylı dekordan istifadə edilir. Onlar hətta düz cinslərlə bir arada əla görünərək işçi görüntüsünü yaradır.

Kişilərin geyim tərzində hind üslubunun tətbiqi uzun olmayan tuniklərin, geniş köynəklərin, orta hissəsi aşağı olan şalvarların geyinilməsində özünü büruzə verir. Qadın dəbindən fərqli olaraq, dekorativ tərtibat daha böyük təvazülə ilə xarakterizə olunur. Bu, parlaq rəng boyamaları yaxud xarakterik printlər ola bilər.

Xeyli yaşa malik olmasına baxmayaraq, ənənəvi şərq geyimi heç zaman öz aktuallığını itirməmişdi. Hind motivləri dünyanın bütün ölkələrində yaşayan həmin üslubun çoxsaylı pərəstişkarları üçün əziz və doğmadır.

Mistik, sirli Hindistan. Bu üslubun səciyyəvi rəngləri isti rəng qammasına aiddir. Onların arasında qırmızı, moruq rəngli, narıncı, qızılı, çəhrayı, sarı-yaşıl (zeytun rəngli), füzə rəngləri yer alır. Parçalara vurulan naxışlar peysli şərq ornamentindən yaxud müxtəlif həndəsi fiqurlardan ibarətdir. Geyim ipəkdən, atlasdan, kətəndə, pambıqdan və şifondan (nazik ipək və ya pambıq parçadan) tikilir. Bəzək elementləri qismində biser (xırda muncuqlu) tikmə naxışlar, baxroma (saçaqlar), daşlar istifadə olunur.

Etnik-milli üsluba aid edilən səciyyəvi qadın geyimi – çoxlaylı sari libası, xəfif axan parçalardan tikilən donlar, uzun ətəklərdir. Həmçinin topla şarovar adlanan gen şalvarlar, uzun tuniklər də həmçinin çox populyardır. Kişi qarderobunu isə dizlərə qədər uzanan sürtüklər, uzun köynəklər, düz formada tikilən şalvarlar təmsil edir.

Hind üslubu üçün iri və parlaq bəzəklərin olması da xarakterikdir. Metaldan, biserdən (xırda muncuqdan), yarımqiymətli daşlardan muncuqlar, boyunbağlar, qolbaqlar, uzun sırğalar, üzüklər hazırlanır. Qadınlar həmçinin burunlarını pirsinglə bəzəyirlər. Obraz çərçivəsində parlaq və gözə çarpan makiyajın olması mütləqdir. Saçlar ya açıq, yaxud da kip dəstələrə yığılmaqla olur.

Şərq ətirli bayramlar. Üslubçular (stilistlər) yeni ailə quranlara Mərakəş ruhunda olan paltara diggər yetirməyi məsləhət görürlər. Qeyri-adi gözəl və parlaq geyim şərq üslubunda toy mərasiminin təşkili zamanı əvəzolunmazdır. Gəlin və onun rəfiqələri üçün bahalı və keyfiyyətli parçalardan tikilmiş paltar seçilir. Birrəngli (eyni çalarlı) açıq tonlu qalın parçalar nəfis tikmə naxışlarla, naxışlı şəridlə, xırda muncuq və xırda daşlarla bol-bol bəzəyirlər.

Kiçik dik yaxalıqlı və çoxsaylı xırda düyməyə bağlanan cəsarətli görkəmə malik ilgəkli, uzun və bədəni bürüyən modellər toy məclisinin sözün əsl mənasında bəzəyinə çevrilir. Belə paltarda tematik şərq axşam tədbirində, ailə məclisində və hətta kübar qəbulda görünmək çox rahatdır.

Bohema dəbli obrazının yaradılması qaydaları.

Motivl rin v  üslub cərəyanların  oxluęu müxtəlif və orijinal bir ne e qatdan ibarət modellər yaratmaęa imkan verir. Qara ı, etnik, hippie dəbinin ayrı-ayrı elementləri – qadın obrazlarının  n populyar cəhətləridir. M uayy n üslubda olan bohema ansamblını yaratmaq böyük zəhmət tələb etmir. Bu zaman sadəcə olaraq bəzi x susiy tl ri nəzərə almaq lazımdır.

- Rahatlıq v  komfort. Sərbəst siluetli geyim əşyalarını seçmək m qs d uyęun olardı. H r k tl rini m hdudlaşdırmayan v   t nleşdirm y n geyimdə insan  z n  rahat və sərbəst hiss edir. Yaradıcı adamlar diqqəti yayındırmayan v  ilhamlanmaęa mane olmayan rahat geyimi çox b y nir.

Bohema qarderobunda d z qollu yaxud amerikan qollu uzun libaslara, çoxyaruslu  t kl r , büzməli məmulatlara, geniş tunikl r , kardiqlara, k yn kl r  rast gəlmək olar. Bu zaman kosrtumun geniş elementləri kip oturan leginsl rl , dar şalvarlarla kifayət qədər üzvi surətdə uyęunlaşır. Bohema üslubu  er iv sində  oxlaylılıq kifayət qədər təbii görünür. Lakin əşyaların sayında  ndaz ni gözləmək çox vacibdir.

- Təbii parçalar. Bohema obrazları sırf üzvi materiallar üzərində qurulur. Geyim folklor n v n  uyęun tikmə naxışlar yaxud ornamentlərlə b z dil  bilər. Gözəl geyim əşyaları biserl , muncuqlarla, payetkalarla dekor olunur.

- Parlaq rənglər. Bohema obrazı g z  çarpan, cəlbedici v  yaddaqalan olmalıdır.

- Etnik printlər. Şərqi, Afrika, Hindistan rəng uyęunluęu, naxışlar v  ornamentlər kostyumun orijinallıęını, özünəməxsus keyfiyyətlərini və qeyri-standartlıęını yaxşı qeyd edir. Milli boyaların ifrat dolęunluęunu yumşaltmaq tövsiyyə olunur ki, bu məqsədlə  st nly y  yumşaq və bir qədər solęun çalarlara vermək m qs d uyęundur. Yaxşı zövq v  ekstravaqant ideyalar arasında dəqiq və dürüst balans riayət olunmalıdır.

- Praktikli ayaqqabı. Ayaqlar yorulmayan rahat modellərin istifadəsinə üstünlük vermək tövsiyyə olunur. Dikdaban yaxud dayanıqlı platformada olan

ayaqqabı növlərini seçən gənc qızlara etnik ornamentlər, dəri kəmərciklər və hörülmə ilə bəzəməyə meyllənmək məsləhət görülür.

- Orijinal aksesuarlar. Fərdi sifarişlər əsasında və əllə hazırlanan bəzək əşyalarından istifadə etmək hər şeydən yaxşıdır. Vintajlı məmulatlar yaxud köhnəlmə imitasiyasına malik əşyalar yüksək dəyərləndirilir. Dəri qayıqları və uzun, bel xətti üzərində bir qədər boşaldılmış kəmərlər seçilmiş müəyyən üsluba uyğun görünür. Belə detallarla birgə sadə skinni cins şalvar və köynək asanlıqla bohema üsluba uyğun geyimə çevrilə bilər.

Sərbəst dərin daha bir variantı – çoxsaylı muncuqlar yaxud biserdən hazırlanmış boyunbağı. Çoxsaylı qolbaqlar, üzüklər, iri sırğalarla onlar çox gözəl görünəcəkdir. Lentlər, rənglər aplikasiyaları ilə bəzədilmiş istənilən formalı şlyapalar tamamilə bohema üslubuna müvafiq görünür.

Baş örtüklərinin əla variantı qismində həmçinin əmmamə yaxud hippi sarğısı qeyd oluna bilər. Onlar obrazı səyahətlərin romantikası və azad rəssamın fantaziyaları ilə doldurur. Bohema dəbi əllə yaradılan toxunmuş və krujevalı məmulatlara meyllidir. Üslubun başlanğıcında qaraçı motivlərin dayandığına rəğmən, müasir trend xüsusi şık və hətta dəbdəbə ilə fərqlənir.

Kişi geyimində də həmçinin bohema üslubu olduqca mənalı və ifadəli görünür. O, insanın yaşına və bədən quruluşuna dair bir o qədər də tələbkar deyil. Bohema üslubuna riayət edən şəxsin qarderobu belə görünür ki, sanki onun sahibi çoxlu sayda ölkələrdə olmuş və onların hər birindən unikal paltarlar gətirmişdir. Müxtəlif etnik kostyumların elementlərini bir-birilə tam rahatlıqla uzlaşdırmaq və birləşdirmək olar. Başlıcası odur ki, əşyalar biri digəri ilə ziddiyyət təşkil etməsin və orijinal kostyumu kitçə çevirməsin.

Yaradıcı obrazın tamamlayıcı cizgiləri.

Bohema üslubunda qadınlar üçün əsas saç düzümü – çiyinlər üzərində sərbəst buraxılan uzun saçlar. Uzun zülf kifayət qədər effektiv görünür. Saç düzümünün əmələ gətirilməsi məqsədilə istifadə edilən kimyəvi preparatları minimuma endirmək yaxşı olardı.

Təbii boyaq maddələri ilə boyanmış, bir qədər dağınıq yaxud sanki səliqəsiz şəkildə hörüklərə yığılmış saçlar daha üstün görünür. Üzvilik duyğusunu həmçinin müxtəlif sancaqlar, sarğılar, sadə bəzək əşyaları gətirir. Bohema üslubu ilə dəridən, zəmşadan, ağacdan, sümükdən və lələklərdən hazırlanmış məmulatlar da əla bir uyunluq əmələ gətirir.

Sadə və mötədil makiyaj təbii gözəlliyi yalnız və yalnız yüngülce tamamlamalı, malik ola biləcəyi süniliyi ilə diqqət çəkməməlidir. Gözlərin çəkilməsində istifadə olunan kosmetik vasitələrdə təbii çalarlara – qara, qəhvəyi və boz çalarlara yaxınlıq olmalıdır. Dodaqlar üçün pomada və parıltı da həmçinin təbii çalarlara yaxın seçilir ki, burada, misal üçün, solğun-çəhrayi, karamel kimi çalarların üstünlük təşkil etməsi məsləhət görülür.

Orqanik manikür. Əsas laklar təbii çalarların zəngin palitrasını təkrarlayır: qırmızı, sarı, göy, yaşıl, qara. Dırmaqların dizaynında daha çox etnik motivlərdən – naxışlardan, ornamentlərdən, simvollardan istifadə olunur. Əllə nazik fırça vasitəsilə yaradılmış təsvirlər olduqca effektiv görünür. Bundan əlavə, hazır trafaretlər yaxud özüyapışan rəsmlərdən istifadə edilməsi də mümkündür. Zəngin təxəyyül sayəsində insanlar bihəmadan dəbli ideyaları çox asanlıqla hazil edə bilirlər. Parlaq tematik obrazlara meyillilik emosional fərdlərə xas olan cəhətlər sırasındadır. Bir qayda olaraq, onlar mücərrəd bir fantaziya deyil, mütləq şəkildə özündə düşüncəlilik və mənalılıq möhürünü daşıyır. Bohema obrazları tək-cə öz sahiblərində deyil, həmçinin bütün ətrafdakılarında da gözəl əhval-ruhiyyə yaradır.

Yaradıcı insanlar üçün dəb tam mənası ilə daimi ola bilər. Bohemadan uzaq olan, lakin sözügedən həmin üsluba böyük rəğbətlə yanaşan insanlara öz qarderobunu ayrı-ayrı elementlərlə zənginləşdirmək tövsiyyə olunur. Onlar istirahət, gəzintilər, mehriban dostlarla görüşlər üçün çox yaxşı uyğun gəlir.

NƏTİCƏ VƏ TƏKLİFLƏR

Şərq və Qərb geyimlərinin sintezi geyimlərdə etnik üslubun daha aydın şəkildə özünü büruzə verməsinə və modelyerlər üçün yeni yaradıcılıq mənbəyinə çevrilməsinə səbəb olmuşdur.

Folklor elementlərinə malik kolleksiyaların yaradılması kifayət qədər aktualdır ki, bu cür kolleksiyalar üzərində başlıca iş üsullarını öyrənmək üçün əsaslar olsun, bu da yaradıcılıq prosesinin effektivliyinin yüksəldilməsinə imkan verəcək. Bəz adlı-sanlı ustalar müasir obraza kostyumların elementlərinin tətbiq edilməsi vəzifəsi öhdəsindən necə gəlir və gənc dizaynerlər üçün bu vəzifə o qədərmi asandır?

Milli üslubda müasir geyim nümunələrinin yaradılması ilə bağlı məsələni həll edərkən, müəllif, ilk növbədə, özünə sual verməlidir: “Onun təyinatı nədir?”. Gənc dizaynerlər bir çox hallarda obrazların həlli prosesində xeyli yanlışlıqlara və səhvlərə yol verir, çünki qarşılarına kostyumun istehlak keyfiyyətlərini: onun təyinatını, istifadə xarakterini və s. formalaşdırmaq kimi bir məqsəd qoymur. Bu onunla nəticələnir ki, kolleksiyaların əhəmiyyətli bir hissəsi müasirliyin tələblərinə cavab vermir və bu cür modellərin istehlakçılar çevrəsini təsəvvür etmək kifayət qədər çətin olur.

Çox vaxt gənc dizaynerlərin müsabiqələrində dünya xalqlarının orijinallığını və xüsusiyyətlərini əks etdirən dəbli geyimlər deyil, teatr kostyumları, rəqs qrupları üçün paltar və bu kimi digər geyim nümunələri təqdim olunur. Az miqdarda insan başa düşür ki, bütün bu nümunələrin istifadəsi həyatda deyil, yalnız səhnədə, müəyyən tədbirlərdə məqsədəuyğun ola bilər.

Bunun əsasında etnik üslubda hazırlanan müasir geyimlərə bir sıra tələblər irəli sürülə bilər:

–milli kostyumun elementlərinin iqtibas edilməsi birbaşa və dəqiq təqlidçiliyə keçməməlidir, modellər yalnız və yalnız milli kostyumların motivləri üzrə yerinə yetirilməlidir;

–dizayner üslublaşdırma metodlarına mükəmməl surətdə malik olmalıdır;

– müasir adam üçün hazırlanan modellərdə müasir formaların, detalların, eləcə də materialların istifadəsi daha məqsədəuyğun və yerinə düşən olacaq;

–modellərdə konkret istehlakçı tərəfindən irəli sürülən bütün tələblər nəzərə alınmalıdır, yəni, modellərin xarakteri və keyfiyyəti onların “kim üçün?” və “nə üçün?” yaradıldığı suallarına cavab verməlidir və bunu açıq surətdə göstərməlidir.

Beləliklə, iki böyük qitənin orta əsrlərdən bəri müəyyən dərəcədə qarışdığı mədəniyyətlər XX əsrdə dizaynerlərin ilham mənbəsinə çevrilmişdir. Müasir dövrdə Şərqi geyim üslublarının Qərbin müasir ənənələri ilə birləşməsi, müxtəlif zövqlərin bir araya gətirilməsi və qarşılıqlı təsiri moda sənayesində yeni böyük səhifə açmışdır.

İSTİFADƏ OLUNAN ƏDƏBİYYAT SİYAHISI

1. Дж.Брешия Измените свой гардероб, чтобы изменить свою жизнь, М: Фенкс, 2015
2. Марни Ф. «История моды. 100 платьев, изменивших вес мир» М: Азбука, Колибри, 2015
3. Н.Найденская, И.Трубецкова «Мода. Цвет и Стиль» М: Эксо, 2011
4. S.Procter. Lagerfeld: The Chanel Shows. Publisher: Rizzoli, 2019,112 с.
5. Christian Louboutini, Rizzoli; 9/25/11 edition, 304 p.
6. The Business of the Design: Balanciaga Creativity and Profitability Fashion: The Definitive History of the Costume and Style, Publisher: DK; 1st Edition of edition, 480 p.
7. Вииранд Т. Молодежь об искусстве. Таллин, Изд:Кунст, 1990
8. Дзеконъека-Козловская А. Женская мода - XX веках. М., 1997
9. Иткенъ И. Исскуство цвета. М., Д.Аронов, 2000
10. Кильне М. В. Композиция. М., 1996
11. www.cabolook.com
12. www.wikipedia.org
13. www.dow.com

ƏLAVƏLƏR

XÜLASƏ

Müasir dövrdə dünya moda sənayesində qarşısında duran, Qərbi Avropa və Şərqi ölkələrinin geyim sferalarının bir-birinə nüfuz etməsi kimi aktual məsələnin elmi – nəzəri təhlili zamanı aşağıdakı bir sıra məsələlər araşdırılmışdır:

“Dünya moda sənayesinin formalaşması və XX əsr Avropa geyim üslubları” adlı **I Fəsil**də moda sənaye və onun əsas inkişaf mərhələləri, moda sənayesinin funksiyalaşması təhlil olunur, XX əsr Avropa geyim silütləri və XX əsr geyim üslubları açıqlanır.

“Müasir dövr Şərqi geyim tərzləri” adlı **II Fəsil**də paltarda zənginlik və lüks göstəricisi Şərqi üslubu, Şərqi cazibəsi - Mərakeş və Hindistan geyim tərzləri və sirlili Misir və Bohem tərzini təhlil edilir.

“Avropa və Şərqi üslublu geyimlərin qarşılıqlı əlaqəsi” adlı **III Fəsil**də Qərbi və Şərqi elementlərinin birləşdirildiyi kolleksiyaların yaradılması prinsipləri şərh edilir, məşhur dizaynerlərin kolleksiyalarında Şərqi ruhu və Şərqi üslublu müasir geyimlər təhlil olunur.

Dissertasiya işinin **“Nəticə və təkliflər”** bölməsində, XX əsrdə dizaynerlərin ilham mənbəsinə çevrilən Şərqi geyim üslublarının Qərbin müasir ənənələri ilə birləşməsi, müxtəlif zövqlərin bir araya gətirilməsi və qarşılıqlı təsirin gücləndirilməsi vurğulanır.

РЕЗЮМЕ

Следующие проблемы были изучены в ходе научного и теоретического анализа текущих проблем, таких как проникновение в сфере одежды Западной Европы и стран Востока, с которыми сталкивается современная индустрия моды:

В I главе «Формирование мировой индустрии моды и европейских стилей одежды двадцатого века» анализируется индустрия моды и ее основные этапы развития, функционирование индустрии моды, описываются силуэты европейской одежды и стили одежды XX века.

В II главе «Восточные платья на современном Востоке» анализируется богатство и роскошь одежды в восточном стиле, очарование восточно-марокканских и индийских костюмов, а также таинственные египетские и богемские стили.

В III главе «Сложные отношения Европейских и Восточных стилей» рассматриваются принципы создания коллекций, сочетающих как западные, так и восточные элементы, при анализе современной и восточной одежды.

В разделе «**Итоги и предложения**» диссертации освещается сочетание восточных стилей одежды, которые стали источником вдохновения для дизайнеров в XX веке, сочетающие различные вкусы и улучшающие взаимодействие.

SUMMARY

The following issues were studied in a scientific and theoretical analysis of current issues, such as penetration in the clothing industry of Western Europe and the East, which the modern fashion industry is faced with:

In **Chapter I** "Chapter I "Formation of the global fashion industry and European clothing styles of the twentieth century" analyzes the fashion industry and its main stages of development, the functioning of the fashion industry, describes the silhouettes of European clothing and clothing styles of the 20th century.

In **Chapter II** "Oriental dresses in the modern East", analyzes the richness and luxury of Oriental-style clothing, the charm of East Moroccan and Indian costumes, as well as the mysterious Egyptian and Bohemian styles.

Chapter III "The Complex Relationships of European and Eastern Styles," discusses the principles of creating collections combining both western and eastern elements in the analysis of modern and eastern clothing.

The section "**Results and Proposals**" of the dissertation highlights the combination of oriental clothing styles, which became a source of inspiration for designers in the 20th century, combining different tastes and improving interaction.

878 m qrup maqistrantı Abdullayeva Nərgiz İlqar qızının
“Qərbi Avropa və Şərq ölkələrinin geyim sferalarının qarşılıqlı təsirinin
analizi” adlı mövzusunda magistr dissertasiyasının

R E F E R A T I

Moda insanların zövqlərini özündə birləşdirməklə yanaşı cəmiyyətdə baş verən sosial – iqtisadi dəyişiklikləri əks etdirmək qabiliyyətinə malikdir. Daim yenilənən moda onu yaradanların dünya görüşü, fantazyaları əsasında formalaşır. Adətən mövsümü moda yeni kolleksiyalarda hər hansı üsluba xas elementlər olmadan, eləcə də etnik tipli kostyumlardan istifadə etmədən tamamlanmır. Şərq fantazyaları müasir modelyer dizaynerlər üçün səxavətli ilham mənbəyidir. Şərq geyimini bu qədər xüsusi edən nədir? Şərq geyim üslubu çox şaxəli və dəbdəbəli parlaq görüntülərilə zəngin, özünəməxsus nişanelərə malikdir. Orta əsrlərdə Türkiyənin İspaniyani təxminən bir əsrlik zaman ərzində istila etməsi, sonralar Böyük İpək yolunun iki qitəni birləşdirməsi, Aropanın Şərq ölkələrini təsiri altına alması mədəniyyətlərin birləşməsinə səbəb olmuşdur. XX əsrin əvvəllərində Şərq qadın geyimləri ötən əsrin əvvəllərində də dövrünün tanınmış modelyeri Pol Puareni valeh etmiş və Avropa geyimlərinin dəyiməsinə səbəb olmuşdur. Qadın vücudunun cazibədarlığını vurğulayan Şərq geyimləri hər zaman zənginlik və təvazökarlıq nişaneləri, aksesuarları ilə daha çox diqqəti cəlb edir.

Mövzunun aktuallığı. Sirlili və dəbdəbəli Şərq üslubunda bir çox müxtəlif dəb meyilləri vardır. Onların hər biri müəyyən bir ölkəyə xas, nadir milli adət-ənənələri ilə səciyyələnir. Xüsusən XX əsrin II yarısından əsrarəngiz Şərq meyillərinin aristokratik Avropaya yaxınlığı moda dünyasında rəngli və ahəngdar cərəyanının meydana çıxmasına səbəb olmuşdur.

Aktuallığı ilə seçilən dissertasiya işində araşdırma mövzusunə çevrilən əsas məsələ, iki müxtəlif geyim tərzinin bir araya gətirilməsi ilə yaradılan Şərq ruhlu avropa geyimlərinin tədqiqinə həsr edilmişdir. Bu qarşılıqlı təsir mədəniyyətlərin birləşməsi, modelyer dizaynerlərin zəngin ilham mənbəyi əldə edərək dünya moda sferasına yeni nəfəs və Şərq dəbdəbəsinə gətirməsi kimi qiymətləndirilə bilər.

Tədqiqatın predmet və obyektı. Elmi tədqiqat işində moda sferası ümumi şəkildə, Avropa geyim tərziləri ilə Şərqi üslubunun birləşdirilməsi isə geniş şəkildə tədqiq edilmişdir.

Tədqiqatın əsas məqsədi və vəzifələri – Moda sənayesinin yüksək tempdə inkişaf etdiyi bir vaxtda müasir Avropa geyimləri ilə Şərqi üslubunun qarşılıqlı təsir diapazonunu təhlili etməkdən ibarətdir.

Dissertasiyada bu məqsədlə aşağıdakı əsas məsələlər araşdırılmışdır:

1. Modanın sənayesi və funksiyalaşması;
2. Geyimlərin siniflər üzrə klassifikasiyasının təhlili;
3. XX əsr Avropa geyim silüetləri və üslublarının analizi;
4. Qərbi-Şərqi geyim formalarının birgə istifadə prinsiplərinin müəyyənləşdirilməsi;

Tədqiqatın informasiya bazası və işlənməsi metodları moda sənayesini sistemli şəkildə analiz etməklə, Qərbi və Şərqi üslublu geyimlərin səmərəli şəkildə tədqiqatı üsullarına əsaslanır. Tədqiqat elmi mənbələrə və internet resurslarına əsasən həyata keçirilir.

Tədqiqatın elmi yeniliyi. Müasir dövrdə moda insanları nə qədər dəyişsə də, onları vaxtaşırı tarixi köklərinə, aid olduğu ölkəsinin əsrlərboyu formalaşmış bədii dəyərlərinə, eləcə də tarixi atributlarına qaytarır. Moda daim hərəkətdə olsa da geyim üzərində olan ornamental kompozisiya quruluşu insanı etnik üslubu sevməyə, xalq mədəniyyətinin bir parçası olmağa “vadar” edir.

Şərqi nə qədər də milli ruhlu geyim növlərini saxlanılsa belə, Qərbi və dünya moda sferasındakı dəyişikliklər cəmiyyətdən qəbul edilir. Qərbdə yanan (sport, klassik, romantik, art-deko və s.) üslublar, moda sahəsində baş verən yeniliklər Şərqi böyük məmnuniyyətlə qəbul edilirsə, qərbi modelyer dizaynerləri valehedici şərqi geyimlərinə heyranlıqla maraqlanırlar və öz yaradıcılıqlarında etnik üsluba xüsusi yer verirlər. Bu isə iki böyük mədəniyyətin qarşılıqlı təsirinə səbəb olur. Qeyd olunan məsələnin tədqiqi dissertasiyanın elmi yeniliyini təşkil edir.

Tədqiqatın təcrübi əhəmiyyəti. Dissertasiyada Qərbi Avropa və Şərqi ölkələrinin geyim üslublarının bir arada birləşməsinə dair faktorlar moda sferasına tətbiq oluna bilər.

Dissertasiyanın müddəaları və əldə olunan nəticələri həmçinin Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti (UNEC) “Texnologiya və Dizayn” fakültəsi, Dizayn ixtisasının diplom, eləcə də mühazirə kurslarında istifadə edilə bilər.

Dissertasiya işin strukturu və həcmi. Dissertasiya işi giriş, 3 fəsil, nəticə və təkliflər, dissertasiya işinə edilmiş əlavə və istifadə edilən ədəbiyyat siyahısından ibarətdir. Dissertasiya işinin ümumi həcmi 76 səh, 10 şəkildən ibarətdir.

“Dünya moda sənayesinin formalaşması və XX əsr Avropa geyim üslubları” adlı **I Fəsildə** moda sənaye və onun əsas inkişaf mərhələləri, moda sənayesinin funksiyalaşması təhlil olunur, XX əsr Avropa geyim silütləri və XX əsr geyim üslubları açıqlanır.

“Müasir dövr Şərqi geyim tərzləri” adlı **II Fəsildə** paltarda zənginlik və lüks göstəricisi Şərqi üslubu, Şərqi cazibəsi - Mərakeş və Hindistan geyim tərzləri və sirlili Misir və Bohem tərzini təhlil edilir.

“Avropa və Şərqi üslublu geyimlərin qarşılıqlı əlaqəsi” adlı **III Fəsildə** Qərbi və Şərqi elementlərinin birləşdirildiyi kolleksiyaların yaradılması prinsipləri şərh edilir, məşhur dizaynerlərin kolleksiyalarında Şərqi ruhu və Şərqi üslublu müasir geyimlər təhlil olunur.

Dissertasiya işinin **“Nəticə və təkliflər”** bölməsində, XX əsrdə dizaynerlərin ilham mənbəsinə çevrilən Şərqi geyim üslublarının Qərbin müasir ənənələri ilə birləşməsi, müxtəlif zövqlərin bir araya gətirilməsi və qarşılıqlı təsirin gücləndirilməsi vurğulanır.

Magistrant:

N.İ.Abdullayeva

Elmi rəhbər:

dos.Y.Ç.Ağamalyeva